

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:25.02.2022 ✓Accepted/Kabul:14.05.2022

DOI:10.30794/pausbed.1079090

Research Article/Araştırma Makalesi

Zerrin Keyvan, Ö. (2022). "Abd-Çin Rekabetinde Tayland'ın Riski Dengeleme (Hedging) Stratejisi", *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 52, Denizli, ss.313-331.

ABD – ÇİN REKABETİNDE TAYLAND'IN RİSKİ DENGELEME (HEDGING) STRATEJİSİ

Özlem Zerrin KEYVAN*

Öz

Soğuk Savaş döneminde ABD ile ittifak ilişkisi kuran Tayland, Soğuk Savaşın sona ermesinden bu yana Çin'e yönelik dış politika davranışında önemli bir değişim yaşamıştır. ABD'ye karşı peşine takılma stratejisi izleyen Tayland, ABD-Çin rekabetinde büyük ölçüde daha proaktif bir dış politika takip etmeye başlamıştır. Askeri rejimlerin liderliğinde Tayland iç istikrarı korumak, kapsayıcı ekonomik büyümeyi teşvik etmek, çevresindeki değişen jeopolitik ortamda manevra yapmak ve ekonomik ve askeri çıkarları için ABD ve Çin'den daha fazla destek almak için riski dengeleme stratejisini benimsemiştir. Bu makale küçük devlet kategorisine giren Tayland'ın bölgesinde giderek daha aktif bir rol oynamasının nasıl mümkün olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu amaçla, küçük devletler tarafından kullanılan riski dengeleme seçeneğini ve daha geleneksel dengeleme ve peşine takılma stratejilerinin aksine Tayland'ın riski dengeleme stratejisini nasıl izlediğini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Tayland, Riski Dengeleme Stratejisi, Çin, Kuşak ve Yol Girişimi, ABD.*

THAILAND'S HEDGING STRATEGY IN THE US – CHINA COMPETITION

Abstract

Thailand, which formed an alliance relationship with the US during the Cold War, has experienced a significant change in its foreign policy behavior towards China since the end of the Cold War. Thailand, which began to pursue the strategy of bandwagoning to the US, has drastically adopted a more pro-active foreign policy in the US-China competition. Under the leadership of military regimes, Thailand has adopted the hedging strategy in order to maintain domestic stability, to promote inclusive economic growth, to maneuver through the changing geopolitical environment around its peripheries, and to gain more support for its economic and military interests from the US and China. This article clearly reveals how it is possible for Thailand, which is a small state, to play an increasingly active role in its region. For this purpose, it examines the hedging option employed by small states and how Thailand pursues the hedging strategy as opposed to the strategies of more traditional balancing and bandwagoning.

Keywords: *Thailand, Hedging Strategy, China, Belt and Road Initiative, The USA.*

*Öğr. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, ANKARA.
e-posta:ozkeyvan@hacettepe.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0003-2072-3655>)

GİRİŞ

Soğuk Savaş boyunca bölgede statükocu ve güvenlik odaklı politikalar izleyen Tayland'ın komünizm karşıtlığı ABD ile müttefiklik ilişkileri geliştirmesini sağlamıştır. Soğuk Savaş sonrasında daha aktif ve önleyici politikalar takip etmeye başlamıştır. Tayland'ın son dönemde daha önleyici ve aktif politikalar izlemeye başlamasının en önemli nedeni uluslararası sistemde meydana gelen değişimdir. İki kutuplu düzende taraflardan birinin peşine takılma dışında seçeneği olmayan Tayland gibi küçük devletlerin yirminci yüzyılda uluslararası sistemin çok kutupluluğu tartışmaları manevra alanını genişletmiştir. Bunun yanında Çin'in ekonomik, askeri yükselişi ve geleneksel müttefik ABD'nin bölgedeki hegemonyasının düşüşü Tayland'ın güvenlik risklerini en aza indirmek için "hedging (riski dengeleme)" olarak bilinen pragmatik bir dış politika stratejisini benimsemesini sağlamıştır. Özellikle ABD'den beklediği desteği alamayan Tayland, Çin ile beraber inisiyatif almaya başlamıştır. Bu dönemde Tayland, yalnızca Çin'in yanında yer almaya veya ona karşı bir denge kurmaya çalışmakla kalmamıştır. Aynı zamanda Çin'in bölgedeki artan etkisini kendi lehine nasıl kullanacağını da sorgulamıştır. Bu bağlamda da Tayland, bu stratejiyi bölgedeki nüfuz alanını artırmak ve manevra alanını genişletmek için stratejik bir rekabet içinde olan ABD ve Çin'den birini seçmemek için uygulamıştır.

Tayland dış politikası, 1932'de mutlak monarşinin kaldırılmasından bu yana on üç askeri darbe (Chambers ve Waitoolkiat, 2020:2) ve buna bağlı iç siyasi huzursuzluklardan etkilenecek oluşturulmuştur. Tayland'ın ABD ile güvenlik ve askeri ilişkileri askeri darbelerden zarar görmektedir. Buna karşılık Tayland'ın Çin ile ekonomik ve askeri ilişkileri rejim değişiklikleri döngüsünden, demokrasi ve insan haklarından bağımsız olarak gelişmekte ve derinleşmektedir. Her iki taraf da birbirini siyasal sistemlerinden bağımsız önemli birer ortak olarak görmektedir. Dahası iktidarı ele geçiren askeri hükümetler ABD'nin etkisini dengelemek, meşruiyeti sağlamak, seçimleri güvence altına almak ve görev süresini uzatmak için seçim zamanında Çin'in desteğine ihtiyaç duymaktadır. Tayland'ın iç istikrarını korumak, ekonomik büyümeyi desteklemek, bölgedeki belirsiz jeopolitik ortamda manevra yapmak için hem ABD hem de Çin ile ilişki kurması gerekmektedir. Askeri rejim hükümetlerini meşrulaştırmak için seçim döneminde bu güçler arasındaki pozisyonunu değiştirmek zorunda kalmaktadır. Tüm bu değerlendirmeler ışığında, bu nitel çalışma, Tayland'ın iç politika seçim sürecinin riski dengeleme stratejisini uygulamasını etkilediğini iddia etmektedir. Bu çalışmanın amacı da riski dengeleme stratejisi kavramsallaştırmasının bölge dinamikleri açısından nasıl bir değişime yol açtığı ve bu değişimin Tayland'ın ABD ve Çin rekabetindeki konumunu nasıl etkilediği sorularına yanıt aramaktır. Bu çalışmanın temel varsayımı Tayland'ın hem ekonomik ve ticari çıkarları hem de güvenlik kaygıları çerçevesinde Çin'e ve ABD'ye karşı riski dengeleme stratejisi takip ettiği ve bir yandan Çin ile ekonomik ve ticari iş birliğini geliştirirken diğer yandan güvenlik açısından Çin'i dengelemek için ABD ile askeri tatbikatlara yöneldiğidir. Bu arka plan çerçevesinde bu makalenin ilk bölümünde çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan riski dengeleme stratejisi kavramı ele alınmaktadır. Bu makale, riski dengeleme stratejisini sadece kavramsal terimlerden ziyade teorik olarak kavramsallaştırmaya çalışmaktadır. İkinci bölüm Çin-Tayland ilişkilerinin normalleşmesine yönelik tarihsel bir perspektif sunmakta ve Tayland'ın Çin'in kurulmasından Soğuk Savaşın sona ermesine kadar ABD ve Çin ile olan diplomatik ilişkilerini kısaca analiz etmektedir. Üçüncü bölüm Tayland'ın uzun süreli siyasal iç krizinin nedenlerini ele almaktadır. Dördüncü bölüm Tayland'ın iç karışıklığının ABD ve Çin ile ilişkilerine etkilerini ve yansımalarını analiz etmektedir. Tayland'ın ABD ve Çin ile ilişkilerinin genel görünümüne bakıldığında güvenlik alanında ABD ile bir dengelemenin, Çin ile ticari ve ekonomik alanda bir iş birliğinin söz konusu olduğu görülmektedir. ABD ile güvenlik iş birliği bağlamında ortak askeri tatbikatlar, üslere erişim ve ABD'nin Asya'da varlığını yeniden kazanma çabasına değinilmektedir. Çin ile ekonomik ilişkiler bağlamında Tayland'ın Çin'e yönelik algılarının ve Kuşak ve Yol girişiminin ulusal stratejiyle çelişip çelişmediği araştırılmaktadır. Çin son dönemde Tayland ile askeri iş birliğini de geliştirme yoluna gitmektedir. Bu bölümde Çin'in bu girişimlerinden de bahsedilmektedir. Bu makalenin konusu ABD-Çin rekabeti arasında kalan Tayland'ın dış politikası stratejisidir. Çalışma konusu olarak Tayland'ın seçilmesinin nedeni ABD ve Çin rekabetindeki stratejik öneminden kaynaklanmaktadır. Tayland'ın Çin ile bağlarını geliştirmek ekonomik kalkınması için, ABD ile ortaklığını sürdürmek Güneydoğu Asya'daki ulusal güvenliği ve bölgesel istikrarı için önemlidir. Türkçe literatürde ABD-Çin rekabetinde Güney Doğu Asya ülkelerinden Tayland'ın örnek ülke olarak hiç çalışılmamış olması da konunun belirlenmesinde etkili olmuştur. Özellikle bu makale ile Türkçe literatürdeki açığın giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu noktada bu çalışmanın analizi büyük ölçüde hem politika belgeleri, hükümet raporları ve basın bültenleri gibi birincil kaynaklardan hem de kitaplar, araştırma raporları, dergi ve çevrimiçi makaleler gibi ikincil kaynaklardan elde edilen veriye dayanmaktadır.

1. RİSKİ DENGELEME STRATEJİSİ: TEORİK ÇERÇEVE

Kavramsal olarak hedging (riski dengeleme), finans alanında riskleri minimize etmek için kullanılan bir stratejidir. Uluslararası politika literatüründe “riski dengeleme” teriminin kullanımı oldukça yenidir. Riski dengeleme devletlerin belirsiz bir ortamda önceden tanımlanmış, istenmeyen belirli sonuçlara karşı dengeleme (balancing), peşine takılma (bandwagoning) veya tarafsızlık gibi alternatiflere karar veremedikleri zaman geliştirdikleri riskleri azaltma girişimleri olarak tanımlanmaktadır (Goh, 2007:825). Riski dengeleme, bir devletin doğrudan stratejiler izleyemediği durumlardan kaçınmasını sağlayan stratejiler bütünüdür (Goh, 2005:2). Öte yandan, riski dengeleme stratejisi belirsizliği azaltmayı amaçlayan iş birliği ve rekabet unsurlarını eşzamanlı olarak birleştiren koşullu bir stratejidir (Tunsjo, 2010:29). Bu bağlamda riski dengeleme stratejisi ile bağlantıların çeşitlendirilerek güvenliğinin en üst düzeye çıkarılmasının gerektiği anlaşılmalıdır (Jae Jeok Park, 2011:139).

Bu temel kavramsallaştırmaya ek olarak, iki tür devletin davranışlarındaki değişiklikleri açıklamak için riski dengeleme stratejisi kullanılmaya başlanmıştır. Bu strateji, büyük güçler arasındaki riski dengelemeyi ve küçük devletlerin daha büyük güçlere karşı riski dengelemesini içermektedir. Riski dengeleme stratejisinin büyük güçlerin davranış kalıbına uyarlanması ile ilgili tartışmalar, özellikle ABD’nin 2006 Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesinde Çin’e karşı riski dengeleme stratejisinin uygulanmasından ilk kez bahsetmesiyle başlamıştır (The National Security Strategy, 2006). Bundan sonra, Çin’e karşı riski dengeleme stratejisi resmi olarak ABD belgelerinde kullanılmaya devam etmiştir. Böylece ABD ve Çin rekabetini tanımlamak için riski dengeleme stratejisi kavramının kullanılması tercih edilmiştir. ABD, Çin’in yükselişine tepkisini göstermek için riski dengeleme stratejisini uygulamaktadır. ABD ve Çin ilişkileri dışında da büyük güç ilişkilerinde benzer yaklaşımın uygulanması mümkündür (Weitz, 2001). Avrupa ülkelerinin NATO’ya dayalı güvenlik çıkarlarını ve ABD, Almanya ve Rusya arasındaki dengelemeyi nasıl sürdürdüklerini açıklamak için riski dengeleme stratejisi uygulanabilmektedir (Korolev, 2016:388).

Küçük devletlerin büyük güçlere karşı riski dengeleme stratejisi incelendiğinde, öncelikle küçük devletler¹ uluslararası arenada zayıf devletler olarak kabul edilmektedir (Handel, 1990). Küçük devletlerin gücünü korurken diğer devletlerin davranışlarını etkileyebilme kapasitesine sahip olmadığı varsayılmaktadır. Küçük devletler güç açığı nedeniyle risklerden, belirsizliklerden ve olumsuz sonuçlardan kaçınmak için tek başına dengeleme veya peşine takılma taahhüdünde bulunmaktan kaçınmaktadır (Koga, 2018:634). Küçük devletler, “bir tarafı açıkça diğer taraf yerine seçmesini önleyen veya bundan kaçınan” bir tutum geliştirmek zorundadır (Goh, 2006: 1). Riski dengeleme stratejisi, küçük devletler için daha az maliyetli ve daha cazip bir dış politika yaklaşımıdır. Bunun nedeni, küçük devletlerin otoriteye ve güce meydan okumalarının kendi çıkarlarına aykırı olacağını anlamalarıdır. Küçük devletler için en iyi strateji, baskın güçlerle denge kurmaya çalışmak yerine iş birliği stratejisi izlemektir. Riski dengeleme stratejisi, küçük devletlere gelecekte hem karşılaşabileceği tehditlerden korunma hem de mevcut ilişkileri geliştirme imkânı sağlamaktadır.

Küçük devletlerin riski dengeleme stratejisine ilişkin çalışmalar, esas olarak Güneydoğu Asya bölgesindeki ülkelerin Çin’in yükselişine verdiği tepkiye odaklanmaktadır. Çin’in son zamanlarda yükselen bölgesel gücü karşısında küçük devletlerin üç seçeneğe sahip olduğuna inanılmaktadır; (1) peşine takılma, yani bölgesel güçle iyi ilişkiler kurarak yakın iş birliği sağlama; (2) Çin’in bölgedeki etkilerini dengelemek için bir diğer önemli güç olan ABD ile ilişkileri yoğunlaştırarak yumuşak dengeleme; (3) Bir güçle diğerinin zararına olacak şekilde yakın ittifaktan kaçınma veya bölgede mevcut güçlerin her birine “eşit mesafeyi koruma” politikası olan riski dengeleme (Kuik, 2008:171). Güneydoğu Asya ülkeleri incelendiğinde dengeleme ve peşine takılma ikilemi bölgeyi açıklamaya yetmemektedir, bu iki seçenek Çin ile komşu devletler arasındaki güvenlik konularına uygulanamamaktadır. Kuik’e (2016:503) göre, Güneydoğu Asya ülkeleri tarafından beş farklı riskten korunma stratejisi benimsenmiştir: (1) dolaylı dengeleme, (2) egemenliğin reddi, (3) ekonomik pragmatizm, (4) bağlayıcı angajman ve (5) sınırlı gruplaşma. Dolaylı dengeleme, bir ülkenin herhangi bir gücü hedef almadan askeri silahlanma ve askeri ittifaklar yoluyla güvenlik risklerini en aza indirmesidir. Egemenliğin reddi, siyasi riskleri en aza indirmek için potansiyel olarak baskın bir gücün ortaya çıkışı bastırıldığında bahsedilmektedir. Ekonomik pragmatizm, büyük güçlerle ekonomik ve ticari bağlar kuran bir ülke ekonomik iş birliği yoluyla faydalarını en üst düzeye çıkardığında ortaya çıkmaktadır. Bağlayıcı angajman, büyük bir gücün çeşitli kurumsallaşmış ikili ve çok taraflı platformlarda

¹ Kenneth Organski’nin güç geçişi teorisinde sistem hiyerarşisinde en küçük devletten en güçlü devlete (hegemon) doğru bir kapasite dizilimi gerçekleşmektedir. Organski’ye göre uluslararası sistemde devletler; koloniler, küçük devletler, orta büyüklükte devletler, başat devletler ve baskın (hegemon) devlet olarak sınıflandırılmaktadır (Organski,1958:326).

görevlendirilmesi ve bağlanması ile diplomatik faydaların en üst düzeye çıkarılması amaçlanmaktadır. Sınırlı gruplaşma ile bir ülke büyük güçlere bağımlı olduğunda veya büyük güçlerle iş birliği yaptığında siyasi faydaları en üst düzeye çıkarmaktadır.

ABD-Çin ilişkilerinin rekabetinin odağını özellikle Güneydoğu Asya oluşturmaktadır. Güneydoğu Asya ülkeleri ABD ve Çin arasındaki artan rekabete çeşitli dış politika yaklaşımları ile cevap vermektedir. Güneydoğu Asya ülkeleri, Çin'in hızlı yükselişinden hem ekonomik hem de siyasi düzeyde ilişki kurarak yararlanmaya, Çin'i çok taraflı ve bölgesel kurumlara dahil etmeye, sağlanan güvenlik taahhüdüne bağlı olarak potansiyel tehditleri azaltmaya çalışmaktadır. Çin'in hızlı ekonomik büyümesi, bölge ülkelerine ikili ticaret ve yatırım şeklinde ekonomik fırsatlar sağlayarak karmaşık ve ekonomik karşılıklı bağımlılık yaratmıştır. Hızlı askeri büyümesi, komşu devletlerle büyüyen bir güvenlik açığına da neden olmuştur. Güneydoğu Asya ülkeleri geleneksel güvenlik teorilerini askeri caydırıcılık (esas olarak ABD ile ortaklıklar yoluyla) olarak benimsemekte ve Çin ile siyasi, ekonomik ve stratejik yaklaşımlar sürdürmektedir (Tran, Vieira ve Ferreira-Pereira, 2013). ABD, bölgede statükonun korunmasını tercih ederek Çin'in komşularının güvenlik açığını dengelemeye çalışmaktadır. Bu politikanın benimsenmesi üç amaca hizmet etmektedir. Birincisi, karşılıklı yarar sağlayan ticaret ve yatırım bağlantıları ile Çin'in hızlı ekonomik kalkınmasından yararlanılmaktadır. İkincisi, Çin'in artan çıkarlarının karşılanması ve uluslararası yapıcı aktör olarak kabul edilmesini sağlayan düşük maliyetli tavizler ile statükodan memnuniyetsizlik seviyesi azaltılmaktadır (Kang, 2007:18). Üçüncüsü, risk yönetimi teknikleri gelecekteki tehdit belirsizliğinin öngörülmesine ve bu sayede ulusal yeteneğin ve güç dengesinin geliştirilmesine hizmet etmektedir. Bu sayede ABD'nin bölgeye ikili veya çoklu güvenlik ilişkileri ile katılımının sağlanması Çin'in kontrol edilmesini kolaylaştırmaktadır. ABD ve Çin'in son yıllardaki rekabetinin getirdiği belirsizlikler göz önüne alındığında riski dengeleme stratejisi, Güneydoğu Asya ülkeleri arasında kaçınılmaz değilse de mantıklı bir dış politika seçimi olarak görülmektedir. Çin, Güneydoğu Asya ülkelerinin ekonomik angajmanı stratejik tereddütlerle birleştirerek riski dengeleme stratejisini benimsediğinin farkındadır (Chien-peng, 2004: 37). Bölge ülkeleri Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ni benimsemekle birlikte Çin'e bağımlı hale gelmekten endişe duymaktadır. Bölge ülkeleri için Çin'in gücü arttıkça saldırganlığı da artacak mı sorusu önem kazanmıştır. Tayland'ın da riski dengeleme stratejisini uygulamasında bu sorunun payı büyüktür. Buna bağlı olarak bu çalışmada Tayland'ın riski dengeleme stratejik tercihinin nedenlerini açıklayabilmek için öncelikle Soğuk Savaş sırasındaki ABD ve Çin ile ilişkileri değerlendirilecektir.

2. ABD İLE TAYLAND İLİŞKİLERİNDE ÇİN'İN ROLÜ

Tayland (1939'dan önce Siyam olarak anılırdı) bir gücü diğerine karşı dengelemeye yönelik "bambu diplomasisi"²ni tarih boyunca bağımsızlığını güvence altına almak için kullanmıştır (Poonkham, 2022: 22). 1949'da Çin'in kurulmasından sonra komünizm etkisi Çin'in ulusal bir tehdit olarak algılanmasına ve Tayland'ın ABD'nin siyasi yörüngesine girmesine neden olmuştur. Tayland hükümeti ABD'nin bir müttefiki olarak Çin karşıtı bir kampanya ve anti-komünist politikalar izlemiştir. Milliyetçi çizgi altında Çince dil eğitimi yasaklanmış, Komünist Parti'nin faaliyetleri bastırılmış, Çin'in diplomatik tanınması reddedilmiştir (Lai, 2017:17). Kore Savaşının başlamasıyla BM Güvenlik Konseyi (BMGK) Kuzey Kore'ye yaptırım uygulamak için asker gönderme kararı almış ve Tayland da Kore Savaşına asker göndermiştir. ABD, Birleşmiş Milletler aracılığıyla Çin'e ekonomik yaptırımlar uygularken, Tayland da Çin'e pirinç, kauçuk, kalay vb. ihracatını ve Çin mallarının ithalatını yasakladığı bir ambargo uygulamıştır. Tayland'ın Çin'e karşı uyguladığı ambargo nedeniyle pirinç, kauçuk, kalay fiyatları düşmüş ve ihracat azalmıştır. İş dünyasının hükümete baskısı sonucunda ambargo uygulanan ürünlerin stratejik malzemeler olmadığı belirtilerek Çin ile doğrudan ticaret yapılmasına izin verilmiştir (Lai, 2017:17). Çin'in Kore Savaşına katılması, Tibet'e asker göndermesi, Yunnan eyaletinde Dai Özerk Bölgesi'ni kurması, Tayland'daki komünist ayaklanmaya destek vermesi, Çin'in deniz aşırı Çinlileri de Tayland'ın içişlerine müdahale etmek için kullanabileceğine dair endişeleri arttırmıştır (Lai, 2017: 17). Bu sırada Çin de çifte vatandaşlık sorunundan rahatsızlık duyduğundan deniz aşırı Çinlileri tek bir vatandaşlık seçmeye zorladığı politikasını yürürlüğe koymuştur (Fitzgerald, 1970: 3). Soğuk Savaş geriliminin yoğunlaştığı bu dönemde Tayland'daki Çinliler, Tayland veya Çin vatandaşlığından birini seçmek zorunda kalmışlardır. Öte yandan, Tayland hükümeti de Tayland'daki Çinlilerin Tayland vatandaşlığı almasını teşvik etmiştir. Birçok Çinli, Tayland vatandaşlığı almış ve Tay olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

² Tayland dış politikası, bambuların esnekliği sayesinde rüzgâr gücü ve şiddetiyle bükülmesi metaforu ile karakterize edilmektedir.

1957’de Mareşal Sarit Thanarat, komünist bloğu kontrol altına almak amacıyla ABD’nin desteklediği bir darbe düzenlemiş ve Phibun hükümetini (1948-1957) devirmiştir. Bu darbe girişimi, Güneydoğu Asya’da monarşilerin çöküşünden korkan krallık milliyetçiliğini yeniden gündeme getirmiştir. Bu sırada Tayland Komünist Partisi (CPT) Çin’in Yunnan eyaletinde “Özgür Tayland Halkının Sesi” radyo istasyonunu kurmuş ve hükümet karşıtı «Tayland Bağımsızlık Hareketi» manifestosunu yayımlamıştır (Lai, 2017:19). Çin de Maoist ideolojik duruşu benimseyen Tayland Komünist Partisi’ni desteklemiştir. Tayland’da kurulan askeri rejim, Çin ile ilişkilerin iyileşmesinin önünde büyük bir engel oluşturmuştur. 1962’de Tayland Dışişleri Bakanı Thanat Khoman ve ABD Dışişleri Bakanı Dean Rusk, Rusk-Thanat Deklarasyonu (Karşılıklı Savunma Yardımı Anlaşması) olarak bilinen ikili bildiriye imzalamış ve bu bildiride ABD, Tayland’ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü ABD’nin başlıca ulusal çıkarlarından biri olarak kabul ettiğini yinelemiştir (Mansfield, 1976:20). Ertesi yıl, Tayland ve ABD bir askeri iş birliği anlaşması imzalamış ve Tayland, Hindçin’de ve Çin’e karşı ABD operasyonları için askeri bir üs haline gelmiştir (Han, 2018). Sarit’in 1963 yılında ölümüyle General Thanom Kittikachorn, askeri rejimi devam ettirmiş ve Tayland Komünist Partisi’nin gerilla savaşını bastırmak için Amerikan askeri yardımını kullanmıştır. Sarit’in diktatörlüğünün yanı sıra halefi Thanom yılları da Tayland tarihinde “Amerikan Dönemi” olarak adlandırılmıştır (Anderson ve Mendiones, 1985:19). ABD’nin Hindçin’deki artan rolü özellikle ABD’nin Vietnam Savaşına dahil olmasıyla birlikte, Çin-Tayland ilişkileri daha da kötüleşmiştir. Ayrıca, Tayland askeri hükümeti Vietnam’daki faaliyetler için Tayland’da bulunan ABD birliklerini aktif olarak desteklemiştir. Bu askeri ittifaka cevaben Çin, Tayland Komünist Partisi de dahil olmak üzere bölgedeki tüm komünist hareketleri desteklemeye devam etmiştir. 1969’da ABD Başkanı, ABD’nin Asya-Pasifik bölgesindeki askeri rolünü azaltmayı amaçlayan Nixon Doktrini olarak bilinen bir bildiri yayımlamıştır. Bu bildiri ile Güney Vietnam birliklerinin eğitimini, silahlandırılmasını, konuşlandırılmasını ve Amerikan askerinin zaman içerisinde kademeli olarak çekilmesini amaçlayan politikasını ilan etmiştir. Bu doktrin ile ABD’nin Asya’ya yönelik politikaları yön değiştirmiştir. Vietnam Savaşının başlangıcında Çin-Sovyet ilişkilerinin düzeleceği varsayılmıştı. Ancak savaş sırasında Sovyet-Çin ayrılığı derinleşmiş, Çin Kültür Devrimi sona ermiş, çok kutupluluk güçlenerek Soğuk Savaşın yumuşama süreci hızlanmıştır. ABD sonunda Güneydoğu Asya’dan tamamen çekilerek Vietnam’ı kendi kaderine terk etmiştir. ABD’nin Vietnam’ı Kuzey ve Güney Vietnam olarak ayırma planı başarısız olmuş, Kuzey Vietnam ve Güney Vietnam 1975 yılında birleşmiştir. Tay halkı ABD hükümeti tarafından Vietnam gibi yalnız bırakılmaktan endişe etmiştir. Bu yüzden geleneksel tarafsızlık politikasının yeniden tesis edilmesinin gerekliliğini savunmaya başlamıştır (Shen, 2002: 48-49). Tayland Dışişleri Bakanı Thanat bir röportajında Asya’da barışa katkıda bulunacak herhangi bir toplantıda Çinli temsilcilerle her zaman görüşmeye hazır olduğunu belirtmiştir (Lai, 2017:22). Bu sırada Amerikan askeri varlığı Tayland için yük olmaya da başlamıştır. Kamboçya Kızıl Kmer Donanması’na bağlı bir birlik, Amerikan bayraklı konteyner gemisi SS Mayaguez’i ele geçirmiş ve mürettebatı rehin almıştır (Mansfield, 1976:20). ABD tepki olarak Tayland’a bilgi vermeden U-Tapao hava üssünden savaş uçağı göndermiştir. Mayaguez’i kurtarmak için Tay üslerinin kullanıldığı haberinin hemen ardından Tayland hükümeti yıl sonuna kadar ABD’nin Tayland’dan tamamen çıkmasını istemiştir. Bangkok’taki ABD Büyükelçiliği önünde ayaklanmalar çıkmıştır (Wetterhahn, 2002:50). Bunun üzerine ABD, 1976 yılında resmi olarak hava üssünü Tayland hükümetine iade etmiştir. Tayland’a verilen koşulsuz yardımlar da düşük faizli kredilere çevrilmiştir (Lai, 2017: 23). Tayland ve Çin’in Vietnam’ın meselesiyle ilgili aynı endişeleri paylaşması ve 1970’lerde ABD ile Çin ilişkilerinin normalleşmeye başlamasıyla Tayland hükümeti dış politikasını ve söylemini Çin’e yakınlaştırmıştır. Tayland Yüksek Yürütme Konseyi Çin’e yönelik ticaret yasağının kaldırılmasına, mevcut anti-komünist yasaların gevşetilmesine ve siyasi olmayan delegasyonların Çin anakarasını ziyaretine izin verilmesine yönelik üç karar almıştır (Lai, 2017:22). 1972 yılında Tayland masa tenisi takımının Pekin’e gelmesiyle “ping-pong diplomasisi” sayesinde Tayland ve Çin arasında diplomatik ilişki kurma süreci de başlatılmıştır (Lai, 2017:22). Çin ile Tayland ilişkilerinin normalleşmesi sürecinde, “Çin ve Tayland kardeşler” söylemi, dış politikanın halka indirgenmesini ve kamuoyu oluşturulmasını sağlamak için yaygın olarak kullanılan diplomatik söylem haline gelmiştir (Zhang, 2020). Bu söylem ile Çin’in komşularının Çin tehdidi korkusu giderilmeye çalışılmıştır.

Sovyet destekli Vietnam’ın Kamboçya’yı işgal etmesi siyasi ve güvenlik çıkarları bağlamında Çin ve Tayland ilişkilerinin normalleşmesini hızlandırırken ekonomi alanında da iş birliğini geliştirmelerini sağlamıştır. İki ülke arasındaki ticaret 1974’te 4,7 milyon, 1975’te 36,7 milyon, 1976’da 136,4 milyon dolara yükselmiştir (Chambers, 2000: 347). Çin, Asya’nın en büyük pirinç ihracatçısı olsa da Temmuz 1975’te Tayland’dan pirinç ithal etmeyi kabul ederek dostluğunu göstermeye çalışmıştır (Poonkham, 2022: 208). Çin Devlet Başkanı Deng Xiaoping, «Çin ile Tayland arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasından sonra, dost ülkeler haline geldiğini ve Çin’in artık Tayland

Komünist Partisini desteklemeyeceğini belirtmiştir (Lai, 2017: 79). Çin, Tayland Komünist Partisinden desteğini çekmiş ve Temmuz 1979'da Yunnan merkezli radyo istasyonunu kapatmıştır. Çin'in desteğini kaybeden Parti kısa sürede dağılmıştır (Baker, 2003:251). Çin, Tayland'a Kamboçya'daki Vietnam karşıtı Kızıl Kmer gerillalarına gönderilmek üzere ekipman, silah ve diğer malzemeleri sağlamıştır (Murphy, 2010:10). Ayrıca Vietnam birliklerine karşı Tayland ordusuna güvenlik desteği sağlamıştır (Storey, 2008). Çin Halk Kurtuluş Ordusu Genelkurmay Başkanı Yang Dezhi, 1983 yılında Tayland ziyareti sırasında Vietnam Tayland'a silahlı bir saldırı gerçekleştirmeye cesaret ederse, Çin ordusunun Tayland halkına ülkelerini savunmaları için destek vereceğini açıklamıştır (Tsunekawa, 2009: 92). Bu dönem boyunca Tayland'ın en büyük önceliği, Vietnam'ın saldırganlığından kaynaklanabilecek olası tehdide karşı Çin'in desteğini almak olmuştur. Stratejik olarak Çin de bölgedeki Vietnam gücünü kontrol altına almayı ve Sovyet etkisini de sınırlandırmayı amaçlamıştır. 1989'da Vietnam, Kamboçya'dan asker çekmeye başlamış ve Vietnam'dan gelen güvenlik tehdidi azalmıştır. 1991'de Kamboçya üzerindeki ihtilaf Paris Barış Anlaşması ile sona ermiş ve Tayland ile Çin arasındaki savunma ile ilgili düzenlemeler, Tayland'ın artık Çin silahlanmasına ve stratejik caydırıcılığına ihtiyacı olmadığı için işlemez hale gelmiştir. Bu sırada Tayland ekonomik odaklı bir politikaya yönelmiş ve ekonomik reformlara başlamıştır. Başbakan Chatichai Choonhavan'ın "savaş alanlarını pazar yerlerine" dönüştürme politikası, Tayland'daki büyük işletmelerin Tayland pazarının ötesine geçme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Thongsrinuch 2016: 177). Tayland'ın Çin ile doğrudan sınır anlaşmazlığının ve Güney Çin Denizinde hak iddiasının olmaması, Çin'e yönelik politikasında ekonomik çekiciliklere odaklanmasını sağlamıştır (Zhu ve Shi, 2021: 80). Çin'in Tayland için hayati bir ortak olarak önemi, 1997 Asya Mali Krizinden sonra ortaya çıkmıştır. Tayland'ın para birimini istikrara kavuşturmak için 1 milyar dolar teklif etmiştir (Chien-peng, 2004: 49). ABD'nin tepkisizliğinin aksine yuani devalüe etmeyi reddederek Çin, Güneydoğu Asya ülkelerinin para birimlerinin değer kaybetmesini engellemiş ve ekonomik krizden etkilenmelerini en aza indirmiştir. Bunu takiben 6 Şubat 1999'da Çin Dışişleri Bakanı Tang Jiaxuan ve Tayland Dışişleri Bakanı, Bangkok'ta "Çin Halk Cumhuriyeti ve Tayland Krallığı'nın 21. Yüzyıl İş Birliği Planına İlişkin Ortak Bildirisi"ni imzalamıştır (Luo, Cai ve Wang, 2015:5). Bu bildiri ile Çin ve Tayland arasındaki ilişki dostluk, iyi komşuluk, çok yönlü iş birliği, kapsamlı ve istikrarlı ortaklık olarak tanımlanmıştır (Lai, 2017:42).

Özetlemek gerekirse, 1990'lardan sonra Çin ve Tayland arasındaki ikili ilişkilerin yakınlaşmasını sağlayan önemli faktörler vardır: (Yu ve Chen, 2009: 392-394). (1) İki ülke arasında temel bir çıkar çatışması yoktur. (2) Kaynaklar, pazar ve ürün yapısı açısından iki ülke arasında tamamlayıcılık rekabetten daha fazladır. (3) Tayland'daki çok sayıda deniz aşırı Çinli, Tayland'ın Çin ile ikili ilişkileri ve ticareti geliştirmesi için önemli bir avantaj yaratmıştır. Tayland'a göç eden deniz aşırı Çinliler, Konfüçyüs öğretilerini de miras alarak geleneklerinin kalıcılığı sağlamıştır (Zhang, 2010: 61). (4) Her iki ülke de gelişmekte olan ülkelerdir ve ulusal ekonomiyi geliştirmek ve modern bir toplum inşa etmek gibi ortak bir görevle karşı karşıyadırlar. Bu görevi yerine getirirken kardeşlik söylemine başvurulmaktadır. Tayland ile kurulan istikrarlı ilişkiler bölgede Çin'in ABD'ye karşı güçlenmesini sağlayacaktır. Bir Çin atasözünün de dediği gibi, "huzurlu bir aile zenginleştirir" (jiā hé wànshì xīng) (Xinhua, 2017). Bununla beraber dikkat edilmesi gereken nokta, Tayland ile Çin ilişkilerinin normalleşmesini sağlayan en önemli faktör, Tayland'daki askeri rejim değişiklikleri ve uzun süreli iç krizler olmuştur. Bu nedenle bir sonraki bölümde askeri rejimlerle yönetilen Tayland'ın meşruiyet çabaları ve bu çabaların dış politikaya etkisi incelenecektir.

3.TAYLAND'IN UZUN SÜREDİR DEVAM EDEN SİYASAL KRİZİ VE ORDUNUN SİYASETEKİ ROLÜ

1932'den önce monarşi ve ordu, asimetrik bir siyasi ortaklık içinde gücü paylaşmıştır. 1932'de mutlak monarşiden parlamenter monarşiye geçilmiştir. Ordu tamamen ülkeye hâkim olmuştur (Chambers ve Waitookiat, 2016: 426). Monarşi ve ordunun siyasi gücü Tayland'da istikrarsızlığa yol açmış ve bu durum demokratik kurumların oluşmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş sürecinde Tayland'da yönetici seçkinler ulusal kimliğin ve demokrasi kavramının yeniden yapılandırılmasına çalışmış ve komünizm karşıtlığı devlet ideolojisinin temel taşlarından biri olarak kabul edilmiştir (Chachavalpongpun, 2011:1024). Bu sırada askeri yönetim altında gerçekleşen 1957 seçimleri Premier Phibun hükümetinin hile ve usulsüzlükler ile yeniden seçilmesini sağlamıştır. Bu seçim ile Phibun uzun süredir devam eden yönetiminin ABD tarafından meşruiyetini artırmayı amaçlamıştır (Kongkirati, 2018:369). Seçim sonucu seçmenin demokrasiye olan güvensizliğine neden olmuş ve üniversite öğrencilerinin ve muhalif politikacılarının katıldığı hükümet partisini kınayan bir protestoya dönüşmüştür. Protestocular, seçim sonucunun iptali ve yeni bir genel seçimin yapılması çağrısında bulunmuştur. Bu olayın ardından Phibun hükümetinin meşruiyeti zarar görmüş, seçimdeki usulsüzlükleri ve hükümet karşıtı protestoları

gerekçe gösteren Mareşal Sarit, Phibun hükümetini devirmiştir. Sarit yönetimindeki Tayland, Phibun dönemindeki gibi Çin'i tamamen dışlayarak sadece ABD ile ilişkilerini geliştirmiştir. Sarit öldükten sonra iktidar, askeri rejimini on yıl kadar daha sürdüren siyasi varisi Thanom Kittikachorn'a geçmiştir. Thanom, Sarit rejiminin çizgisini sürdürmüştür. Tayland'ın modernleşmesini desteklemek için ülke içinde ekonomiyi geliştirmiş ve ABD ile ittifak ilişkisine devam etmiştir. 1968'de Thanom rejimi, siyasi partilerin iki meclisli bir parlamentoyu yeniden kurmasına izin veren yeni bir anayasa ilan etmiş ve Sahaprachathai Partisi'ni (Birleşik Tayland Halk Partisi) kurarak seçim çağrısında bulunmuştur (Harding ve Leyland, 2011: 18). Ertesi yıl seçimler yapılmış, seçim usulsüzlükler nedeniyle halk tarafından 1957 seçiminin bir benzeri olarak algılanmıştır (Kongkirati, 2018:371). Sahaprachathai Partisi, parlamentonun yarısını bile elde edememiştir. Ordu seçim yoluyla gücünü pekiştirememiştir. Thanom'un baskıcı yönetiminden rahatsızlık duyan üniversite öğrencileri seçimi protesto etmiş ve protestolar sonucunda Thanom'un askeri hükümeti devrilmiştir. Askeri rejime karşı halkın seferberliği yeni bir demokrasi dönemini başlatmıştır. Protestoculara "14 Ekim Nesli" adı verilmiştir (Sinpeng, 2021:51). 14 Ekim olayını takip eden kısa süreli demokratik dönem hızla genişleyen bir sivil aktivizm ortamı yaratmış, seçilen hükümetler halk üzerinde istikrar ve etki sağlayamamıştır. Bu sırada 1973 protestolarında devrilen Thanom'un Tayland'a dönerek tekrardan hükümeti kuracağı söylentileri çıkmıştır. Üniversite öğrencileri Thammasat Üniversitesinde toplanmıştır. 14 Ekim olayından farklı olarak polis ateş açarak öğrencilere müdahale etmiştir. Tayland'ın komşuları Vietnam, Laos ve Kamboçya'nın komünistler tarafından ele geçirilmesi, ABD güçlerinin Tayland topraklarından çıkarılmasında ısrar eden öğrencilerin komünizmden etkilendiği ve hükümetin ulusal ve uluslararası meselelerde yetersiz kaldığı anlamının çıkarılmasına neden olmuştur (Neher, 1992: 591). 14 Ekim protestosuna verilen halk desteği övülürken, 6 Ekim protestosunda öğrencilerin komünist söylemi benimsediği ve davranışlarının toplum için tehlike yarattığı savunulmuştur. Bu gerekçelerle Tayland tarihinin en kanlı darbesiyle sivil hükümet devrilmiştir (Zackari, 2021:41). Ordu, iktidarı ele geçirmek için 6 Ekim olaylarını bahane olarak kullanmıştır. 1976'da ordunun iktidarı ele geçirmesi üç yıllık sivil rejim dönemini sonlandırmış ve askeri rejimin denetiminde aşırı sağcı bir sivil hükümet kurulmuştur. Yeni hükümet sadece bir yıl dayanabilmiş, 1977 yılında darbe ile devrilmiştir. Ardından kurulan parlamenter yönetim neredeyse on iki yıl sürerek 1932'den bu yana en uzun süre iktidarda kalan sivil hükümet (hükümet iki darbe girişiminden kurtulmuş olsa da) olmuştur (Bunbongkarn, 2004:50). Bu dönemde 'Tay tarzı demokrasi', demokrasinin kurumsal unsurlarının bastırılması ve ekonomik kalkınmanın bireysel haklardan önce gelmesi anlamını taşımıştır (Connors, 2007: 33-52). Halk, monarşi ve ordunun Tayland'ın ekonomik kalkınmasını sağlarken komünizmi uzak tuttuğuna inanmıştır (Pongsudhirak, 2014: 47). Ekonomik ve sosyal değişimler demokrasi ilkelerine bağlı kentli, eğitilmiş yeni bir orta sınıf yaratmıştır. Tayland'daki demokratikleşmenin en önemli sorunu uzun süren askeri rejimler nedeniyle, demokratik bir rejimin meşruiyet tesis etmekte güçlük çekmesidir. 1991 yılında ordu, parlamenter yönetime son veren başka bir darbe düzenlemiştir. Ordu, devlet üzerindeki kontrolünü sürdürmek ve devlet mekanizmalarını halk güçlerinden ayırmak istemiştir. Askeri liderlerin öngöremediği sivil toplumun gücü olmuştur. Askeri müdahaleye destek vermeyen kentli orta sınıf bir protesto başlatmıştır. Demokratikleşme sürecinin zarar görmesi ve askeri rejime karşı düzenlenen demokrasi yanlısı protestolar, sivil toplumun hala hükümet üzerinde etki sahibi olduğunun göstergesidir (Bunbongkarn, 2004: 55). Bununla beraber askeri hükümetlerin demokratik hükümet isteyen iyi eğitilmiş orta sınıfın demokrasi taleplerine cevap veremediği görülmüştür. 1980'lerin ortalarından itibaren Tayland'ın ekonomik büyümesi yabancı sermayeye dayalı olmuştur ve bu büyüme uluslararası sermaye piyasalarının güvenine duyarlı küreselleşmiş bir ekonomi yaratmıştır. 1997 Asya Mali Krizinde Tayland yıllardır süren olağanüstü ekonomik performansının ardından ciddi bir mali krizle karşı karşıya kalmıştır. Artan emlak fiyatları spekülasyonu, eksik mali yasalar, istikrarsız rejim nedeniyle politika taleplerinin etkin bir şekilde uygulanamaması, kentsel ve kırsal kesim arasındaki eşitsizlik ve bahtın değerine ilişkin artan endişelerin ardından uluslararası yatırımcılar 1997 yılının ortalarında yatırımlarını çekmeye başlamıştır (Freedman, 2007:197). Ekonomik kriz, sermaye piyasalarının demokratik rejimleri ve siyasi istikrarı desteklediğine dair bir algının oluşmasına neden olmuştur. Siyasi sistemde reform yapmayı ve yolsuzluğu sona erdirmeyi amaçlayan yeni bir anayasanın hazırlanması ve bu anayasaya uygun genel bir seçimin gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Ordunun siyasetten uzaklaştırılmasıyla 1997'de yürürlüğe giren yeni anayasa Tayland seçim demokrasisi için önemli bir adım kabul edilmiştir. 2001 seçimleri 1997 Anayasası çerçevesinde yapılan ilk parlamento seçimleri olmuştur. Yenilikçi politikaları ile daha iyi bir yaşam standardı arayışı içinde olan kırsal kesimdeki Taylandlı seçmenlerin desteğini alarak Thaksin Shinawatra ve popülist partisi Thai Rak Thai (Thai Love Thai, TRT) genel seçimde parlamentoda çoğunluğu elde etmiştir (Choi, 2005:50). Thaksin yönetimi döneminde (2001-2006) akrabalık ve kardeşlik söylemiyle Çin otoriter modeli Tayland'a kademeli olarak ithal edilmeye

başlanmıştır (Zawacki, 2017:133). Thaksin, Asya İş birliği Diyalogunu (ACD) desteklemiş, “Asyalılar için Asya” yaklaşımını Tayland’ın bölgesel politikasının temeli olarak benimsemiştir. Bu sayede Çin ve Tayland ilişkileri önemli ölçüde yakınlaşmıştır. Bu dönemde yönetim daha otoriter hale gelmiş, demokrasi itibar görmemiştir. Thaksin dönemi “parlamenter diktatörlük” olarak adlandırılmıştır (Nelson, 2011). Çin ile kardeşlik söylemi, daha çok Thaksin’in politikalarını ülke içinde meşrulaştırmayı ve Çin’in üretim ve ekonomik gücünden yararlanmayı planladığı bir araç olarak görülmüştür. Thaksin karşıtı taraflar Thaksin’i monarşiye karşı çıkmakla suçlayarak Demokrasi için Halk İttifakı (The People’s Alliance for Democracy-PAD) altında 2005 yılında bir araya gelmiştir. Monarşiye bağlılıklarını göstermek için de sarı gömlek giymişlerdir. Sarı, Tayland kültüründe Kral Bhumibol Adulyadej’in doğum günü olan pazartesinin rengidir. Diktatörlüğe Karşı Birleşik Demokrasi Cephesi (United Front for Democracy Against Dictatorship- UDD), Thaksin karşıtı harekete yanıt olarak kurulmuştur. Thaksin yanlıları demokratik mücadelenin sembolü olarak kırmızı gömlek giymişlerdir. Thaksin yanlısı ve karşıtı protestolar arttıkça, başbakan görev süresini uzatmak amacıyla 2006 yılında erken seçim çağrısında bulunmuştur. Yapılan seçimi bir kez daha kazanmıştır. Thaksin’in ikinci kez Başbakan olarak seçilmesi Thaksin karşıtı tarafları rahatsız etmiş ve yapılan askeri darbeye Thaksin devrilmiştir. O zamandan itibaren Tayland, Thaksin karşıtı sarı gömleklilerin ve Thaksin yanlısı kırmızı gömleklilerin oluşturduğu iki karşıt kamp arasında kalmıştır. Kırmızı gömleklilerin artan vandalizmi, sarı gömleklilerin karşı protestoları ve yönetici elitin orduya artan bağımlılığı kaçınılmaz olarak siyasi bir çıkmaz yaratmıştır. Kırmızı gömlekliler akılsız (kwai daeng), sarı gömlekliler ise kralcı faşistler (salim) olarak etiketlenmiştir (Sombatpoonsiri, 2020). Tayland, kırmızı ve sarı gömlek iç kutuplaşması ile ayrıştıkça dış politikası riski dengelemesini gerektirmiştir. Aralık 2008’de Thaksin’in partisinin feshedilmesinin ardından, kırmızı gömlekliler protestocular öfkeye kapılarak Chonburi eyaletinin doğu kıyısındaki Pattaya’da düzenlenen 4. Doğu Asya Zirvesi toplantısının gerçekleşmesini engellemiştir (Prasirtsuk, 2010:207). Kırmızı gömlekliler tarafından başlatılan protestolar ordu tarafından şiddetle bastırılmıştır. Kırmızı gömleklilerin bastırılması ordunun, hükümetin, Danışma Meclisinin ve Tayland kraliyet kurumunun imajını zedelemiştir (Chambers, 2016: 8). 2011 seçimlerini Thaksin’in üçüncü partisi Pheu Thai, bu sefer kız kardeşi Yingluck Shinawatra’nın önderliğinde kazanmıştır. Sarı gömlekliler ve kırmızı gömlekliler arasında çatışmalar artmıştır. Hükümet karşıtı protestoları bastırmak umuduyla parlamento feshedilmiştir. Tayland’da demokrasinin oldukça zayıf temellere dayanması (Ufen, 2008:245) ve Yingluck’un eski başbakan olan ağabeyi Thaksin sayesinde iktidarda olması protestoların şiddetlenmesinin en önemli nedenleridir. Sarı ve kırmızı gömlek arasındaki temel siyasi bölünmeler, ilk defa toplumun tüm alanlarında ayrışmayı beraberinde getirmiştir. Kırmızı gömlekliler protestolarında başarısızlığa uğramalarına rağmen, sistematik bir şekilde siyasi ve sosyal örgütlenmelerini artırmıştır. Tayland halkı, ülkenin iç savaşın eşiğinde olduğunu düşünerek daha çok endişelenmiştir. Ülke yeniden bir siyasi kriz içindeyken, Pheu Thai hükümeti 2014’te erken seçim çağrısında bulunmuştur. Siyasi kriz, 2014 yılında ordunun Thaksin ailesinin Tayland siyaseti üzerindeki etkisini sona erdirmeyi amaçlayan başka bir darbe düzenlemesiyle daha da şiddetlenmiştir. Kırmızı gömlekliler darbeyi askeri diktatörlüğe doğru bir adım olarak eleştirmiştir. Ordu, ilk olarak Thaksin karşıtı sarı gömlekliler hareketi tarafından hazırlanan demokrasi karşıtı söylemi inşa etmiş ve popülerleştirmiştir (Chachavalpongpun, 2015: 232). Kendini başbakan ilan eden General Prayuth Chan-ocha’nın askeri hükümeti, kırmızı gömlekliler protestoculara yönelik geniş çaplı bir baskı politikası uygulamıştır. Prayuth’un beş yıllık askeri yönetimi sırasında kırmızı gömlek hareketi tamamen ortadan kaldırılmıştır. Prayuth liderliğindeki Palang Pracharath (Halkın Gücü) Partisi 2019 seçimlerinde tek başına hükümet kurmuştur. Tayland’ın yeni anayasa düzenlemesi, oyların çoğunluğunu kazanmış olmalarına rağmen muhalefet partilerinin hükümet kurmasını engellemiştir (Peck, 2019). 2019 seçimleri ordunun Tayland’ı “demokratik diktatörlük” şeklinde yönetmeye devam etmesini sağlamıştır. Çin otokratik modeli Tayland’ı etkilemiş, bireysel özgürlüklerin bastırılması Tayland ordusu tarafından giderek daha çok kabul görmüştür (Tejapira, 2020). Ordu Tayland siyasetinde ve kamu söyleminin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamaya devam etmektedir. Darbe dönemlerinin dışında da sivil parlamenter sistemde başbakan ve bakanları seçebilmektedir (Kongkirati ve Kanchoochat, 2018:279). 2014 yılında askeri rejim kuran Prayuth, 2019 genel seçimlerini kazanabilmek için Palang Paracharat Partisini kurmuştur (McCargo, Saaowene, 2019: 90). Bu seçimleri Geleceğin İleri Partisi’nin (Future Forward Party) üçüncü parti olarak kazanması halkın demokrasi beklentisini artırmıştır. Parti destekçileri, partinin ana rengi olarak kırmızı ve sarıyı uzlaştıran turuncu gömlekler giymiştir. Tayland’da büyük bir seçmen kitlesine ulaşan Parti, Tayland hükümeti tarafından var olanı düzeni yıkmak istemekle suçlanmıştır. 2020 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış ve liderleri on yıl boyunca siyasetten men edilmiştir (Selway, 2020). Gelecek İleri Partisi’nin kapatılması ABD ve AB tarafından sert eleştirilmiştir. Tayland’ın iç siyasi yapısının temel

dinamiklerine bakıldığında, önümüzdeki yıllarda da sivil parlamenter sistemin ve demokrasi girişimlerinin başarıya ulaşması mümkün görünmemektedir.

Bu sırada ABD ve Çin rekabetinde Tayland, iki süper güçle olan ilişkilerini idare ederken, iç siyasi sorunlarla da baş ederek riski dengeleyici bir strateji benimsemeye çalışmıştır. ABD askeri darbeleri kınamış ve askeri yardım bütçesini kesmiştir. Hindistan ve Japonya da askeri darbelere ABD ile aynı tepkiyi vermiştir. Çin, Tayland'ın siyasal sisteminde yaşananları bir iç mesele olarak gördüğünü belirterek sessiz kalmayı tercih etmiştir. Tayland için darbelerle iktidara gelen mevcut rejimler için Batı'dan gelen baskıyı Çin ile kontrol altına almak hayati önem taşımaktadır. Bölgede Tayland Çin'in yükselişini ABD ittifakı ile dengelemeye çalışmış, ABD ve Çin de Tayland'ın siyasal krizini ciddiye almak zorunda kalmıştır. ABD için Tayland, güvenlikle ilgili konuların terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, nükleer politikalar, siber güvenlik ve deniz korsanlığı faaliyetlerine kadar bölgedeki ABD çıkarları ile ilgili endişeleri giderebilecek önemli askeri bir müttefiktir. Çin için Tayland, Güneydoğu Asya'daki ekonomik genişlemesi ve siyasi üstünlük planları için kilit bir aktördür.

4.TAYLAND'IN RİSKİ DENGEME STRATEJİSİ

4.1. ABD-Tayland Askeri İş birliği ve ABD'nin Asya'daki Varlığına Etkisi

Soğuk Savaş sırasında ABD ve Tayland, komünizmin Asya'da yayılmasını kontrol altına almak amacıyla müttefiklik ilişkisi kurmuştur. 1950'ler ve 1960'lar boyunca ABD, Tayland'a ekonomik ve askeri yardım sağlamış, Vietnam Savaşı sırasında U-Tapao ve Sattahip üslerini kullanmıştır. Soğuk Savaşın bitiminde ortak tehdidin ortadan kalkmasıyla ittifakın uyumunu kaybetmesine neden olan bazı zorluklar yaşanmıştır. Birincisi, 1994 yılında ABD'nin Tayland Körfezi'nde bir tedarik üssü kurma ve askeri teçhizatı önceden depolama önerisinin reddedilmesidir (Chambers, 2004: 462). İkincisi, 1997'deki Asya Mali Krizinde ABD'nin Tayland'a beklediğinden daha az destek vermesidir. Üçüncüsü, 1999 yılında Tayland'ın Dünya Ticaret Örgütü başkanlığı teklifinin ABD muhalefeti ile karşılaşmasıdır. Bu arada Tayland da geleneksel müttefikine yönelik dış politika yaklaşımını değiştirmeye çalışmıştır. Bu dönemde Tayland ve ABD arasındaki ittifak ilişkileri kapsamlı ve çok boyutlu bir ortaklıktan ziyade giderek askeri yönelimli hale gelmiştir. Çin ekonomik ve askeri olarak güçlendikçe, ABD Çin'in potansiyel bir tehdit olduğu konusunda giderek daha fazla endişe duymaya başlamıştır. Bunun üzerine George W. Bush ve Thaksin Shinawatra'nın 2001 yılında göreve gelmeleriyle ABD-Tayland ilişkileri yeniden canlandırılmıştır. Tayland, ABD'nin terörle mücadele politikasına destek sunarak Afganistan ve Irak'taki ABD liderliğindeki askeri operasyonlara deniz ve hava üslerini açmıştır (Chambers, 2004:466). ABD askeri uçaklarına U-Tapao hava üssünde yakıt ikmali yapılmış ve Tayland, ABD'nin resmi talebi üzerine Afganistan'a muharebe dışı askerler göndermiştir. Ayrıca Tayland, ABD ile istihbarat paylaşımını artırmış ve bu stratejik istihbarat faaliyetleri Güneydoğu Asya'daki İslam Cemaati terör ağının önde gelen isimlerinden Hambali'nin tutuklanmasını sağlamıştır (Chambers, 2004:469). ABD ile olan iş birliğinin bir sonucu olarak Tayland'a NATO Dışı Müttefik (MNNA) statüsü verilmiştir. Çin'in yükselişi, ABD'nin Asya'daki müttefiklerini yönetme stratejisini yeniden düzenlemesini gerekli hale getirmiştir. Bölgede Çin'i dengelemek isteyen ABD, Barack Obama döneminde Asya Mihveri (Asia Pivot) stratejisini ilan etmiştir. Bu strateji ile ABD ilgisini Ortadoğu'dan Asya-Pasifik bölgesine doğru kaydırmış ve bölgeye ağırlık vermeye başlamıştır. Asya Pasifik bölgesinde, özellikle Güney Çin Denizi'nde artan Çin askeri saldırganlığı ile ABD ordusu, Asya Mihveri politikasının bir parçası olarak Güneydoğu Asya'daki eski üslerine geri dönmek istemiştir. ABD'nin Tayland ile ittifakını sürdürmesinin gerekçelerinden biri, stratejik olarak konumlandırılmış U-Tapao hava üssüne ve Sattahip deniz üssüne erişimdir. Ancak Tayland hava ve deniz üslerinin kullanımını sınırlı tutmuştur. 2012'de Yingluck hükümeti, ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi'nin (NASA) iklim değişikliği araştırması için U-Tapao hava üssünü kullanma önerisini reddetmiştir. Mayıs 2015'te askeri rejim, ABD'nin Rohingya mültecilerini izlemek için Tayland hava üssünü kullanma talebini reddetmiş, daha sonra ABD uçaklarının Tay uçakları eşliğinde Tayland hava sahasını kullanmasına izin vermiştir (Parameswaran, 2015). Bu iki üs, ABD'nin bölgede afet yardım operasyonları yürütmesine hizmet etmektedir. Örneğin Tayland, 2004 Boks Günü Tsunamisi (Endonezya Tsunamisi), 2008 Nargis Kasırgası (Myanmar) ve Nepal'deki 2015 depreminden sonra sadece insani yardıma erişim için üslerin kullanımına izin vermiştir (Prasirtsuk, 2017:128). ABD'nin Tayland'daki askeri üsleri tekrardan elde etmek istediği bilinmektedir. Temmuz 2020'de Tayland Ordu Komutanı General Apirat Kongsompong ABD'nin bir askeri üs kurma planı olduğunu yalanlamıştır (Nanuam, 2020). Tayland'daki askeri üslere erişimin güvence altına alınması, ABD'nin Hint-Pasifik stratejisinin önündeki en kritik zorluklardan biri olmaktadır.

ABD, Tayland'da özellikle 2006 ve 2014 yıllarında yönetimi ele geçiren askeri rejimlerden dolayı demokratik ortamın ortadan kalkmasıyla ilgili endişelerini dile getirerek yaptırımlar uygulamıştır. Buna göre ABD hükümeti Tayland'a yapılan 4,7 milyon dolar olan mali yardımı askıya almış ve silah ihracatını durdurmuştur. Kıdemli subaylar ve polisler için ABD'de düzenlenmesi planlanan ortak eğitim programlarını iptal etmiştir (Storey, 2015:6). Tayland, Hawaii'de düzenlenen ve dünyanın en büyük uluslararası askeri deniz tatbikatı olan Pasifik Kıyısı Tatbikatı'nın (Rim of the Pacific-RIMPAC) dışında tutulmuştur (Storey, 2015:7). ABD askeri rejimlerden duyduğu hoşnutsuzluğun açık bir göstergesi olarak Altın Kobra (Cobra Gold) askeri tatbikatını da iptal edeceğini belirtmesine rağmen, Şubat 2015'te tatbikata katılmıştır (Storey, 2015:7). 1982'den beri her yıl düzenlenen Altın Kobra ortak askeri tatbikatı, Vietnam'ın saldırganlığına karşı Tayland'a güvence veren bir ABD-Tayland askeri ittifakından, ABD'yi ve Asya-Pasifik'i koruyan çok taraflı bir güvenlik faaliyetine dönüşmüştür. 2014 askeri rejimi sonrasında tatbikata Amerikan askerinin katılımı azalmış, 2014 yılında 4.300 olan Amerikan askeri katılım sayısı 2015 yılında 3.600'e düşmüştür (Storey, 2015:7). ABD'nin Soğuk Savaş öncesindeki tutum ve politikasının değişimi Tayland'ı rahatsız etmiştir. Özellikle ABD 2013 yılında Mısır'da gerçekleşen askeri darbenin ardından Mısır'a uyguladığı silah ambargosundan ve 1,3 milyar dolarlık askeri yardım almasını engelleyen yaptırımlardan hızla vazgeçmiştir (Rampton ve Mohammed, 2015). Tayland'a aynı şekilde davranmaması Tayland'ı rahatsız etmiştir. ABD askeri rejimlerden açıkça endişesini dile getirmesine rağmen, iki ülke arasındaki ortak tatbikatlara hiçbir zaman ara verilmemiştir. ABD için askeri iş birliği ve Tayland'ın ABD askeri güçlerine sağladığı destek, ABD'nin Güneydoğu Asya stratejisine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki, ABD-Tayland güvenlik iş birliği ilişkisi hiçbir zaman eşit olmamıştır. ABD savaş gemileri ve uçakları Tayland üslerini kullanırken, Tayland da potansiyel tehditlere karşı güvenliğinin sağlanması için mücadele etmiştir. Tüm savunma anlaşmaları ABD'nin çıkarlarına öncelik vermiştir.

Obama yönetiminin kamu diplomasisi ve yumuşak gücü ile birleşen ABD'nin Asya'ya yeniden katılım çabaları Tayland tarafından kabul görmüş, genel olarak ABD'nin Tayland'daki imajını güçlendirmiştir. 2014 darbesinin ardından Obama yönetimi, askeri hükümete karşı sert bir duruş sergilemiştir. ABD, Tayland'ın demokratik olmasını sağlamak ve Çin ile çok yakın ilişkiler kurmasını engellemek amacıyla yaptırımlara başvurduğu "müdahaleci bir yaklaşım" benimsemiştir. Donald Trump ve Joe Biden yönetimleri sırasında ABD Çin'in nüfuz ve manevra alanını genişletmesini Tayland üzerinden gerçekleştirmesine engel olmak için müdahaleci duruşunu yumuşatmaya çalışmış, demokrasi ve insan hakları konularını gündeme taşımamıştır. Buna rağmen ABD Başkanı Joe Biden yayımladığı Mart 2021 Geçici Ulusal Güvenlik Stratejik Rehberinde Tayland'dan hiç bahsetmemiştir (Sophal, 2021). ABD'nin Tayland'a yönelik politikası kesinlikle Obama döneminden Biden dönemine değişmiştir. Bu değişiklik Tayland-ABD ilişkilerini 2014 yılı öncesine döndürememiştir. Son dönemde ABD'nin stratejik ortakları Vietnam, Endonezya ve Malezya iken, geleneksel müttefiki Tayland'ın Çin ile yakın ilişkileri Tayland-ABD iş birliğine zarar vermektedir. "Çin Kartı", Tayland'ın Batı'dan gelen baskıya direnmesine yardımcı olmaktadır (Han, 2018). Çin'in yükselişi ve ekonomik açıdan çekiciliği, bölgedeki güvenlik bağlamında ABD'nin stratejik bağlılığındaki ve gücündeki düşüş, rejim değişikliğinin sürekliliğinden dolayı yönetimdeki istikrarsızlık Tayland'ın dış politikasını yönlendirmektedir. Tayland'ın dış politika yaklaşımları incelendiğinde, güvenlik çıkarları açısından Çin ile ilgili benzer endişeleri taşıyan ABD ile savunma alanında iş birliğini artırmakta ve ortak tatbikatlar gerçekleştirmektedir. Ekonomik çıkarları açısından da Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında yatırım projelerinin gerçekleşmesi için Çin'e ihtiyaç duymaktadır. Bir başka ifadeyle, Tayland ekonomik ve ticari çıkarları için Çin ile bağlarını geliştirirken, çatışan çıkarlarında ve güvenlik endişelerinde Çin'i ABD ile riski dengeleme stratejisini takip etmektedir.

4.2. Çin-Tayland Ekonomik ve Askeri İş birliği

Askeri rejimlerin meşruiyetini sağlamak için ülkenin ekonomik kalkınmasını öncelikli hedef yapan Tayland'ın Çin ile ekonomik iş birliğini arttırdığı görülmektedir. Böyle bir iş birliği, yalnızca Tayland askeri rejimlerinin istikrar yakalamasını sağlamamış, Çin'in yükselişinin sunduğu fırsatlardan kendi çıkarları için yararlanmasına da yardımcı olmuştur. Çin'in Tayland'a "dostluk fiyatları" üzerinden petrol sattığı 1973 Enerji Krizi ve 1997 Asya Mali Krizi Çin'i Tayland için bölgenin en güvenilir ortağı haline getirmiştir (Poonkham, 2022: 177). Tayland ekonomisi çöktüğünde Uluslararası Para Fonu (IMF) Tayland ve Endonezya'ya sırasıyla 17,2 milyar dolar ve 23 milyar dolar tutarında kredi sağlamıştır (Lai, 2017:36). ABD, yalnızca Endonezya'ya verdiği kredilerde yer almış, Tayland'a verilen krediye doğrudan katılmamıştır. Tayland tarafı lobi faaliyetlerine rağmen başarısız olmuştur (Zhou, 1999: 285). İlk kez ABD'nin Tayland'a yardımda bulunmaktan kaçındığı görülmüştür. Bu arada Çin, Tayland'a 1 milyar

dolarlık yardım yapmıştır. Bu yardımdan sonra 2006 yılına kadar Tayland, Çin'den yardım almamıştır. 2006 yılında rejim değişikliğinin Tayland'ın iç işleri olduğu vurgusuyla Tayland'a 49 milyon dolarlık kredi teklif etmiştir (Storey, 2011:140). Çin'in sağladığı mali destekler, Batılı hükümetlerin askeri rejime karşı sert yaptırımları ve Tayland'daki siyasi kutuplaşma, Çin-Tayland bağlarını kuvvetlendirmiştir. 2013'ten bu yana da Çin Tayland'ın en büyük ticaret ortağı olmuştur ve o yıl 61 milyar dolar olan iki yönlü ticaret hacmi 2020 yılında 98,63 milyar dolara ulaşmıştır (Zhōnghuá rénmín gònghéguó, 2021). 2021'de Çin, yıllık %30,32 artışla 103,75 milyar dolara ulaşan ikili ticaret hacmiyle Tayland'ın en büyük ticaret ortağı olmaya devam etmiştir. Japonya ve ABD, Tayland'ın ikinci ve üçüncü en büyük ticaret ortaklarıdır (Xinhua, 2022). İthalat ve ihracat rakamlarına bakıldığında, 2015 yılında Tayland'ın ithalat hacmi 41 milyar dolara, 2019 yılında 45,79 milyar dolara ulaşmıştır (WITS, 2021). 2020 yılında 50,53 milyar dolara yükselmiştir. Aynı oranda artış Çin'in Tayland'dan ithalatında görülmemektedir. 2015 yılında Çin'in ithalat hacmi 23,7 milyar dolara, 2019 yılında 28,06 milyar dolara ulaşmıştır (WITS, 2021). 2020 yılında 48,10 milyar dolara yükselmiştir. Tüm bu ekonomik veriler ışığında Tayland'ın ekonomik ve ticari açıdan daha fazla bağımlı olan taraf olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, Tayland'ı Çin ile müzakerelerinde dezavantajlı bir konuma da getirmektedir.

Ekonomik iş birliğinin Çin ve Tayland için önemli güvenlik etkileri de olmuştur. Çin açısından özellikle ikili ekonomik ilişkiler geliştikçe birbirini izleyen Tayland askeri hükümetleri Çin'in Tayvan, Tibet ve Sincan gibi temel çıkarlarına karşı hassas olmuştur. Özellikle 2002 ve 2003 yıllarında Tayland hükümeti iki kez Tayvanlı milletvekillerine ve Çalışma Bakanına vize vermemiştir. 2003 yılında 3000 denizaşırı Çinlinin Tayvan'ın bağımsızlık referandumu düzenleme girişimine itiraz etmek için bir konferansa ev sahipliği yapmış ve 2004 yılında Dalai Lama'nın Tayland'a girmesini engellemiştir (Kulabkaew, 2009:91-92). Tayland Hindçin Savaşından, Kızıl Kmerlerden ve Burma'nın askeri rejiminden kaçan mültecileri kabul etmesiyle bilinmektedir. Ayrıca Kuzey Koreli ve Çinli muhalifler için bir sığınak ve Çin'den Türkiye'ye gitmek isteyen Uygurlar için bir geçiş noktasıdır. Temmuz 2015'te askeri rejim hükümeti, Tayland'a yasadışı yollardan giren Çin'den kaçan 109 Uygur'u sınır dışı etmiştir (Pantucci, 2015). Tayland'ın sınır dışı etme kararı, Türkiye'de Tayland'a karşı protestoların başlamasına neden olmuştur. Askeri rejim hükümeti, Çin'in tüm Uygur mültecilerinin iadesini talep ettiğini, çoğunluğunun Türkiye'ye gönderildiğini, sadece az sayıda mültecinin Çin'e iade edildiğini belirtmiştir. Sınır dışı etme kararından bir ay sonra, Bangkok'un popüler turistik bir yeri olan Erawan Tapınağı'nda meydana gelen Çinli turistleri hedef alan bombalı saldırının Uygur kimlikli bir kişi tarafından gerçekleştirildiği duyurulmuştur (Pongsudhirak, 2015). Bunun üzerine Tayland 2015 ve 2016 yılları arasında Çin'e yüzlerce Çinli sığınmacı iade etmiştir. Taylandlı uzmanlara göre Tayland hükümeti, Çin'e yaklaşmak için çok ağır bir bedel ödemek zorunda kalmıştır (Pongsudhirak, 2015). Uzun süredir Tayland'da ikamet eden Çinli insan hakları savunucuları Dong Guangping ve Jiang Yefei, Ekim 2015'in sonlarında vize bahanesiyle tutuklanmıştır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) Taylandlı yetkililerden bu kişilerin sınır dışı edilmesinin askıya alınmasını istemiş, Tayland her ikisi de gizlice Çin'e iade etmiştir (Belford ve Lefevre, 2015). Tayland hükümeti uluslararası toplum tarafından kınanmıştır. Yasa dışı kaçakçılık ve göçle mücadele konusundaki ilgili uluslararası sözleşmelere ve ikili iş birliği anlaşmalarına göre hareket ettiğini ileri sürmüştür (Putz, 2015). Çinli muhalifleri baskı altına almak, askeri rejimin Çin ile ikili iş birliğini geliştirdiğinin en önemli göstergesidir. Bu tür bir iş birliği askeri rejimin uygulamalarının anti-demokratik siyasi eğilimlerini yansıtmaktadır.

Tayland, Çin ile diğer Güneydoğu Asya ülkelerinden daha fazla ortak askeri tatbikatlara da katılmaktadır. Tayland ve Çin silahlı kuvvetleri arasındaki ortak tatbikatlar giderek daha fazla askeri iş birliği ortamının tesis edilmesini sağlamaktadır. İki ülke Falcon Strike adlı ortak hava savunma tatbikatlarının yanında Tayland Körfezi'nde Blue Strike adlı ortak deniz tatbikatları da düzenlemeye başlamıştır (Busbarat, 2016: 260). Çin, 2014'ten beri Altın Kobra askeri tatbikatına da dahil edilmiştir ancak rolü insani yardım operasyonlarıyla sınırlı kalmıştır. Çin hala Tayland ile gerçekleştirilen askeri tatbikatlar üzerinde beklediği etkiye sahip değildir. Tayland, Çin ile daha iyi ilişkiler geliştirerek bilinçli olarak ABD ile olan askeri ilişkilerdeki bağımlılığını azaltmaya çalışmaktadır. 2017 yılının başlarında Prayuth hükümeti Çin'den bir denizaltı satın almak için 390 milyon dolarlık bir anlaşma imzalamıştır ve teslimatın 2024'te yapılması beklenmektedir (Yeo, 2020). Çin, ABD ve Tayland arasındaki savunma iş birliğini bir bölgesel güvenlik sorunu olarak görmektedir. Bu çerçevede Çin, bölgenin silahlı kuvvetleri üzerindeki etkisini derinleştirmek için silah satışlarını artırmaya çalışmaktadır. Bu sayede Tayland Kraliyet Silahlı Kuvvetlerindeki etkisini genişleten Çin 1997-98 Mali Krizinden bu yana Tayland ile ABD-Tayland askeri ittifakına

alternatif bir askeri iş birliği geliştirmektedir. 2016 yılında Çin, Tayland'ın en büyük silah tedarikçisi olarak ABD'yi geride bırakmıştır. SIPRI verilerine göre 2016 yılından beri Çin, Tayland'a ABD'nin iki katından fazla silah ihraç etmiştir (SIPRI, 2021). Bir ülke başka bir ülkeye silah sattığında, o ülkenin silahlı kuvvetleri üzerindeki etkisini genişletmektedir. Satın alınan ekipmanın parça ve mühimmat ihtiyacı ve silah tedarik eden ülkenin de silah ithal eden ülkenin askeri personeline operasyonel yardım ile dil ve eğitim desteği sağlama zorunluluğu ülke üzerinde nüfuz kazanmasını sağlamaktadır. Tayland Kraliyet Silahlı Kuvvetlerindeki subay ve askeri öğrenciler, Çin Halk Kurtuluş Ordusuna bağlı askeri eğitim kurumlarında kurslara katılmaya başlamıştır. Buna ek olarak, iki ülke Tayland'da Çin yapımı askeri araçlara hizmet verecek ortak bir bakım tesisi ve ortak bir askeri teçhizat üretim tesisi kurma konusunda anlaşmıştır (Hiebert, 2020:284). Çin de bu fırsatı değerlendirerek Çin-Tayland savunma iş birliğine yatırım yapmaktadır. ABD-Tayland ilişkilerinde uzun süredir devam eden sorunlara rağmen Tayland, ABD ve Çin ile ilişkilerini dengede tutmak için ABD ile ittifakına bağlı kalmaya da devam etmektedir.

Çin, Tayland siyasetinde müdahalesiz pragmatik bir diplomasi yürütmektedir. Çinli liderler Tayland'ın kutuplaşmış siyasetinde tarafsız kalmayı tercih etmiştir. Çin'in insan haklarını ve demokrasiyi teşvik etme gibi bir iddiası olmamıştır. Bu duruş, Çin'in Tayland'da siyasi reformlar için baskı yapmayacağına garanti olarak algılanmıştır. Darbeden sonra, Çin'in 15 milyar dolarlık yüksek hızlı demiryolu projesine yatırım yapma isteğini belirten haberler Bangkok gazetelerinde manşetlere taşınmış ve Çin-Tayland ilişkilerine güven vermiştir (Yi, Zhijun ve Wanjun, 2019:88). Görüldüğü üzere, Tayland bölgesindeki ABD-Çin rekabetini yönetmeye çalışırken, ekonomik odaklı ulusal çıkarlarını Çin ile gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Çin ile ekonomik ilişkiler noktasında Kuşak ve Yol girişimi de önem kazanmıştır.

4.2.1. Tayland'ın Kuşak ve Yol Girişimi Politikasındaki Yeri

Çin'in hem bölgesel hem de uluslararası düzlemde varlığını artırmayı hedeflediği Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından 2013 yılında Endonezya ve Kazakistan'a yaptığı resmi ziyaretler sırasında önerilmiştir. Çin bu girişim ile Asya, Avrupa ve Afrika ekonomilerini birbirine bağlamayı hedeflemiştir. İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu girişiminin iki ana güzergahıdır. Çin, bu girişim aracılığıyla uyumlu çalışacağı ülkelerle ortaklıklarını ve altyapılarını güçlendirerek küresel alanda ekonomi yönetimini ve siyasal etkisini artırmayı planlamaktadır (Turan, 2020:158). Tayland da "Güneye Bak Politikası" doğrultusunda bölgede Kuşak ve Yol girişimi bağlamında önemli bir stratejik aktör olarak kabul edilmektedir. Tayland'ın bu girişim ile ilgili angajmanı Çin ve Tayland arasındaki en büyük altyapı inşaat iş birliği projesi olan yüksek hızlı demiryolu projesi iş birliğidir (Zhang, 2018:22). Çin, diğer ASEAN ülkelerine bağlanmasını sağlayacak 4 yüksek hızlı demiryolunun geliştirilmesi ile ilgili altyapı projelerine büyük ölçekli yatırımlar yapmaktadır; (Piratorn ve Jiranuwat, 2021:70). (1) Bangkok- Phitsanulok- Chiang Mai, 745 kilometrelik bir mesafe; (2) Bangkok- Nakhon Ratchasima- Nong Khai, 615 kilometre mesafe ile; (3) Bangkok-Pattaya- Rayong, 221 kilometre ve (4) Bangkok-Hua Hin-Padang Besar, 982 kilometre. Yüksek hızlı demiryolu iş birliğinin yanında Mekong-Lancang Nehri üzerinde baraj inşa etme ve Kra Kanalı projesi (Kra Isthmus Kanalı projesi) de Kuşak ve Yol girişimine bağlanmıştır.

Kuşak ve Yol Girişimi'ne yönelik Tayland'ın yaklaşımı detaylı olarak incelendiğinde uzun süredir devam eden siyasi çekişme, Başbakan Prayuth'un hükümetin geçici anayasa tarafından tanınan ayrıcalıklarının kullanması, Çinli mühendislerin niteliklerinin tanınmaması ve iş verilmemesi, Tayland hükümetinin genel ulusal demiryolu ve yüksek hızlı demiryolu için uzun vadeli bir plana sahip olmaması, çevresel etki değerlendirmelerinin önündeki engeller Kuşak ve Yol girişiminin yavaş ilerlemesine yol açmaktadır (Zhang, 2018:23). Prayuth hükümetinin yüksek hızlı demiryolu projesinde defalarca imtiyazlar kullanması halkın projeden rahatsızlık duymasına neden olmuştur. Prayuth, siyasi sorunları ortadan kaldırmak için geçici anayasanın 44.maddesini defalarca kullanmıştır (Kongkirati ve Kanchoochat, 2018: 300). Prayuth'un eylemleri, Çin-Tayland hızlı demiryolu projelerinin Tayland'daki ilgili yasaların yeniden düzenlenmesi için beklememeyi ve bazı görevlerini hızla yerine getirmesini sağlasa da Tayland kamuoyunda ve akademik çevrelerde memnuniyetsizlik ve endişe yaratmıştır. Tayland Kralı Bhumibol Adulyadej (1946-2016) tarafından ortaya konan yeterlilik ekonomi teorisi³ de yüksek hızlı demiryolu projesinin yavaşlamasına neden olmaktadır (Zhang, 2018:24). Bu tezin etkisiyle halk tarafından Çin-Tayland hızlı demiryolu projelerine karşı çıkmaktadır. İki ülkenin hükümetleri ve medyasının iş birliği ile ilgili kamuoyunu

³ Bu teori ile sürdürülebilir kalkınma kavramını vurgulayarak sermayeye olan bağımlılığı azaltma, kademeli olarak yerel üretimi geliştirme teşvik edilmiştir. Halkın bu teori ile anladığı kendi kendine yeterli ekonomi modelinin benimsenmesinin ve büyük ölçekli yatırımların azaltılmasının gerekliliğidir.

bilgilendirmekte yetersiz kalması da kamuoyunun girişime bakışını olumsuz etkilemektedir. Tayland medyasında Çin hükümetinin demiryolu hattının ve istasyonlarının işletme hakkını talep etmesinin projelere engel olduğu savunulmuştur. Çin medyası da Tayland'ı aşırı talepkâr olmakla ilgili suçlamıştır (Li, 2017:284). Tayland hükümeti, Endonezya, Brunei, Kamboçya ve Malezya'nın aksine Çin'in bütün yatırım projelerini Kuşak ve Yol girişiminin bir parçası olarak tanıtmayı reddetmiştir (Sawasdipakdi, 2021: 355). Yüksek hızlı demiryolu projelerinin Tayland toplumu tarafından benimsenmemesi hükümetin toplum kararlarından da etkilendiğine güçlü bir örnektir.

Hızlı demiryolu inşaatlarının yanında Kuşak ve Yol Girişimi'ni içeren bir diğer inşaat projesi, Çin'in Mekong-Lancang Nehri üzerinde baraj inşa etmesidir. Güney Çin'i Tayland Körfezi'ndeki delta aracılığıyla Deniz İpek Yolu'yla birleştiren Mekong-Lancang Nehri, Tibet Platosu'ndan Yunnan, Laos ve Myanmar'a, ardından Tayland'a, Kamboçya'ya ve son olarak Vietnam'daki Güney Çin Denizi'ne bağlanmaktadır. 2019 yılında Mekong Nehrinde şiddetli kuraklık yaşanmıştır. Taylandlı bilim insanları kuraklığının nedeni olarak Çin'in güneybatısında inşa edilen 11 mega baraj göstermiştir (Jennings, 2021). Kuraklığın ana nedeni yağışların azalması olsa da Çin'in Mekong Nehri akışını yönlendirmesi de önemli bir faktördür. 2020'de Tayland'daki yerel halk ve sivil toplum kuruluşları, projenin durdurulması için Tayland hükümetine baskı yapmıştır (Thepgumpanat, 2020). Tay toplumunun endişeleri (çevre, ekoloji, kültür, geçim kaynakları, gıda güvenliği) projenin yavaşlamasına neden olmaktadır. Çin, barajları siyasi koz için kullanmakta ve ilişkilerini geliştirmek istediği ülkelere su akış miktarını artırmaktadır. Barajlardan suyun akışını istediği gibi yönlendirmesi Kamboçya, Laos, Tayland ve Vietnam gibi aşağı havza ülkelerini doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte ABD'nin "özgür ve açık Mekong" terimini kullanmaya başlaması ve Tayland'ı, Çin'in üst kesimlerindeki barajlarından kaynaklanan güvenlik sorunlarının ele alınmasında öncü bir rol oynamaya teşvik etmesi Çin'i rahatsız etmektedir (US Department of State, 2021).

Çin, Kuşak ve Yol Girişiminin bir parçası olarak Kra Kanalı gibi bölgesel altyapı projelerine de yatırım yapmak istemektedir. Andaman Denizi'ni, Güney Çin Denizi'ne ve Hint Okyanusu'nu Pasifik Okyanusu'na bağlayarak Malakka Boğazından transit geçişe bir alternatif olarak planlanan Kra Kanalı projesini desteklemiştir. Çin'in Kra Kanalı'na olan ilgisi, Xi Jinping'in ilk olarak Ekim 2013'te önerdiği Deniz İpek Yolu girişiminden önce 2006'da Çin'in Nanning kentinde Çin-ASEAN etkinliğinde ortaya çıkmıştır (Er, 2018:4). Bu proje için Çin yeterli finansal kaynaklara, insan gücüne, yönetim becerilerine ve teknolojiye sahiptir (Sulong, 2012: 120). Kra Kanalı'nın tamamlanması Çin'in "Malakka İkilemi"ni hafifletecektir. Halen, Çin'in Orta Doğu ve Afrika'dan gelen petrolünün %80'i Malakka Boğazı'ndan geçmektedir (Cheng ve Lee, 2016). Çin'in Malakka Boğazı'na olan bağımlılığının azalmasının yanında Cibuti'de askeri üssüne doğrudan ulaşımı kolaylaşacaktır. ABD ile Çin arasındaki Güney Çin Denizi anlaşmazlığı ve jeopolitik rekabet göz önüne alındığında, Kra Kanalı Malakka ikileminden kaçınması açısından Çin için mantıklı bir seçimdir. Çin, ASEAN ülkelerinden ve Asya dışından bazı siyasi direnişler olabileceğinden kanal projesini uygulamaya koymanın kolay olamayacağı farkındadır. Önerilen Kra Kanalı projesindeki zorluklar göz önüne alındığında, Çin Deniz İpek Yolu girişimi doğrultusunda 2017 yılında Carey Adasında liman inşa etmek için Kuala Lumpur ile görüşmelerde bulunmuştur (Ngew, 2019:119). Tayland askeri rejimi, dört nedenden dolayı Kra Kanalı konusunda kararsız görünmektedir. Birincisi, Taylandlı Müslüman isyancılar tarafından üzerinde hak iddia edilen güneydeki yerleşim bölgesi Patani bölgesinin bağımsızlık isteği olasılığıdır. İkincisi, kanalın sorunsuz ve istikrarlı işleyişini bozmaya çalışan potansiyel isyancılara karşı kanalın güvenliğini sağlamanın maliyetidir (Er, 2018:8). Gwadar'dan Sincan'a giden Çin-Pakistan Ekonomik Koridorunun güvenliği için 12.000 özel Pakistan kuvvetine ihtiyaç olmuştur (Iyengar, 2015). Kra Kanalı'nın güvenliği için sağlanacak güvenlik güçlerinin Kra Kanalı'nı ve gemileri isyancıardan korumaya yeterli olup olamayacağı büyük bir soru işareti olmaya devam etmektedir. Üçüncü olarak bağımsızlığının korunması meselesidir. Gerçekten de Tayland, hiçbir zaman Batılı sömürgeci bir güç tarafından sömürgeleştirilmemiş bir Asya ülkesidir. Endişe, Çin'in Kra Kanalı'nın inşası ve işletmesi üzerinde önemli bir role sahip olması halinde egemenlik sorununun ortaya çıkıp çıkmayacağıdır. Tayland, Asya Altyapı Yatırım Bankası ve Kuşak ve Yol Girişimi gibi yeni Çin ekonomik girişimlerine katılmakta hızlı davranırsa da, Çin'in "borç tuzağı diplomasisinde" maliyetli projelerle uğraşmak konusunda endişeleri vardır. Tayland'ın Kuşak ve Yol girişiminde yer almak için istekli olmasına rağmen, girişimdeki projelerin tamamlanmasında sorun yaratmasının en önemli nedeni, altyapı yatırım projelerinin geliştirilmesine değil, güvenlik alanı olarak tanımladığı bölgesinde bağımlı olmasına neden olacak ve ulusal çıkarlarına zarar verecek girişimlere karşı olmasıdır. Dördüncü olarak Tayland'ın Kra Kanalı'na olan ilgisi özellikle ekonomik kriz anlarında ortaya çıkmaktadır (Sulong, 2012:110). Krizler bertaraf edildiğinde Tayland Kra kanalı projesini rafa kaldırmaktadır.

Tayland iç istikrarını sağlamak adına Kuşak ve Yol girişimlerindeki alt yapı projelerinin tamamlanması sürecini uzatmakta, Çin yerine başka aktörler aramaktadır. Şubat 2015'te Tokyo'ya yaptığı bir ziyarette, Başbakan Prayuth gazetecilere, hükümetinin hem Çin hem de Japonya ile eşit ilişkiler istediğini söylemiştir (Nikkei Asian, 2015). Çin'in Tayland ve diğer ASEAN ülkeleri üzerindeki etkisini artıracığından endişe duyan Japonya da Tayland'ın ulaşım sistemi geliştirme politikasını destekleyerek yardım teklif etmiştir. Ağustos 2016'da Japonya'nın Arazi, Altyapı, Ulaştırma ve Turizm Bakanlığı, Tayland Ulaştırma Bakanlığı ile iş birliği Mutabakat Zaptı imzalamıştır. Japonya'nın bu projeye destek sunmuş olması, ASEAN bölgesinin ekonomisinin, ulaşımının ve güvenliğinin gelişmesinde stratejik bir alan olarak Tayland'ın öneminin bilincinde olduğunun açık bir göstergesidir. Bu nedenle Japonya ile Çin arasındaki güç dengesini bu bölge üzerinde korumak istemiştir. Projenin yavaş ilerlemesi sonucunda Tayland hükümeti 2019 yılında hızlı demiryolu projesinin iptal edildiğini duyurmuştur (Hongtong, 2019).

Tayland'ın bölgede Çin yerine alternatif olarak ikame edebileceği bir aktör bulunmamaktadır. Tayland bu gerçeğin farkında olarak riski dengeleme stratejisi uygulamaya çalışmaktadır. Stratejik açıdan bakıldığında, müzakereler tamamlanmadığı sürece projelerin uygulamasının gecikmesi Tayland açısından bir sorun teşkil etmemektedir, ancak Çin için büyük bir sorun oluşturmaktadır. Tayland güzergahının eksikliği Güney Çin denizinden geçen İpek Yolunun tamamlanmasını engellemektedir. Bu yüzden de Çin'in Tayland'ı Kuşak ve Yol girişimindeki projelere mutlaka ikna etmesi gerekmektedir. Son dönemde Çin'in Tayland'ı ikna edebilmek için ekonomik ilişkilerin yanında askeri ve güvenlik ilişkilerini de kullandığını söylemek mümkündür.

SONUÇ

Soğuk Savaş sırasında Tayland, Çin-ABD ilişkileri normalleşene kadar ABD merkezli bir dış politika izlemiştir. Çin ile ilişkilerini geliştirmeyi tercih etmemiştir. Soğuk Savaşın sona ermesi ve Tayland ile ABD'nin bölgedeki çıkarlarının farklılık göstermeye başlamasıyla Tayland giderek daha bağımsız bir dış politika söylemi geliştirmiştir. Tayland'ın darbe sonrası kurulan askeri rejimleri ABD'nin ekonomik ve askeri baskılarına cevaben Çin ile yakın bir iş birliği geliştirmeye ihtiyaç duymuştur. Nitekim Tayland riski dengeleme stratejisi uygulamayı tercih etmektedir. Tayland'ın ABD ve Çin'e karşı riski dengeleme stratejisi izlemesinin en önemli nedenlerinden biri iç politika dinamikleridir. Tayland iç siyasetinde sürekli askeri müdahale ile değişen hükümetler, devlet kapasitesini ve seçimlere güveni temelden zayıflatmıştır. Tayland ordusu, ülkenin siyasi istikrarsızlığının en büyük nedeni haline gelmiştir. Tayland, demokratikleşme sürecindeki gerekli adımları atamamaktadır. Tayland demokrasisi otoriterliğe doğru kaydığından askeri hükümetler, ABD yerine daha güvenilir bir ortak olarak Çin ile yakın ilişkilerin kurulmasıyla ilgilenmektedir. Tayland ordusu ve askeri hükümetler meşruiyetlerinin garantörü olarak Çin'i görmektedir.

Bu süreçte Çin, müdahale etmeme ilkelerine bağlı kalmaya devam etmiş, Tayland için ABD ile güvenilir ittifak ilişkisi kurmak zorlaşmıştır. Çin'in yükselişini takiben değişen güvenlik ortamı ve ekonomik denklem Tayland'ı Çin ile iş birliğine yönlendirmiştir. ABD'nin güvenlik kimliği, Çin ile artan ortak ekonomik ve siyasi çıkarları ve özellikle darbeler sonrası kurulan askeri rejimlerin yarattığı siyasi karışıklık ABD-Tayland ittifakında çözülemeyen sorunlar ortaya çıkarmıştır. ABD'nin bölge ile ilgili askeri ve güvenlik çıkarları nedeniyle ilişkiler kopma noktasına gelmemiştir. Tayland'ın ABD ile kurduğu yakın ilişkinin Çin'de yarattığı güvensizlik, Kuşak ve Yol Girişimi hakkında oluşan yanlış varsayımlar ve tehdit algılamaları, Çin ekonomisinin Tayland'da artan etkisine ilişkin endişeler de Çin ile sorunsuz ilişkilerin kurulmasını engellemektedir. Söz konusu sorunlar yüksek hızlı demiryolu projesine ilişkin müzakerelerin beklenmedik bir şekilde uzun sürmesine ve Mekong Nehri üzerinde baraj inşası ve Kra Kanalı projelerinin tamamlanmasının gecikmesine yol açmaktadır. Tayland için Çin de çok güvenilir bir ortak değildir. Büyük güçlerle ilişkilerini çeşitlendirme ve riski dengeleme stratejisine başvurmak zorundadır. Tayland ABD liderliğindeki bir bloğun parçası olmadığı gibi, Çin'e karşı peşine takılma stratejisi de izlememektedir. ABD ve Çin arasındaki güvenlik, iş birliği ve savunma kapasitesi oluşturma çabalarını dengelemeye çalışmaktadır. Tayland, Çin ile aktif ekonomik angajmanı, ABD ile siyasi ve askeri ilişkilerle birleştirdiği riski dengeleme stratejisini etkin bir şekilde izlemektedir. Ayrıca, Tayland hem Çin hem de ABD ile aktif olarak ilişki kurarak iç siyasi istikrarsızlıklar ve askeri darbeler sonucunda ABD'den gelen siyasi baskıya direnmeyi başarmıştır. Çin ile yakın iş birliğine rağmen, Tayland Çin'e tam bağımlı olmayı ve ABD ile ilişkilerin tamamen kopmasını istememektedir. Tayland'ın Çin'i dengeleme stratejisinin başarısı ABD ile ilişkilerine bağlıdır. Askeri yönetimin mevcut durumu ABD ile ilişkilerde sorun oluşturmaya devam etmektedir. Bu sebeple kısa vadede ABD ile ilişkilerin durağan olacağı,

Çin ile iş birliğinin her alanda artarak devam edeceğini söylemek mümkündür. Tayland Çin ile ilişkilerinde jeopolitik tehlikeler, yatırım bağımlılığı, sosyal güvenlik, çevre koruma konularına dikkat ederek risklerle başa çıkmak için politikalar oluşturmalı ve Kuşak Yol girişimi iş birliğini dikkatli bir şekilde değerlendirmelidir. Tayland hükümeti rekabetçi güçleri ülkenin ekonomisinin büyümesini, istikrarını ve demokrasinin gelişmesini sağlamak için kullanılmalıdır. Halkın demokratik seçim beklentilerini ordu, çıkarları doğrultusunda engellemeye devam ettiği sürece, Tayland daha zayıf ve politik olarak istikrarsız olmaya devam edecektir. Zayıf ve politik istikrarsızlık Tayland'ın Çin'e olan bağımlılığın artmasına da neden olacaktır.

Sonuç olarak, bu makalenin bulguları Güney Asya'daki küçük devletlerden biri olan Tayland'ın bölgesel uyum durumunu nasıl değerlendirmemiz gerektiğine ışık tutmaktadır. Tayland'ın siyasal sisteminin yapısı göz önüne alındığında, ABD-Çin rekabeti yoğunlaştıkça iki büyük güç arasında seçim yapmaktan kaçınma çabaları göstermesi zorunluluk halini almıştır. Tayland'ın riski dengeleme davranışı, ABD ve Çin arasındaki stratejik bir güç dengesi yapısını tercih ettiğini de göstermektedir. Dolayısıyla bu strateji, rekabet ılımlı kaldığı sürece, Tayland için en iyi ulusal çıkar sonucunu üretecek dış politika yaklaşımı gibi görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Anderson, B. R. ve Mendiones, R. C. (1985). *In the Mirror: Literature and Politics in Siam in the Modern Era*, Bangkok: Duang Kamol.
- Baker, C. (2003). "An Internal History of the Communist Party of Thailand", *Journal of Contemporary Asia*, 33 (4), 510-541.
- Belford, A. ve Lefevre, A. S. (2015). Thailand knew deported Chinese were refugees awaiting resettlement in Canada: U.N. Document. Elde edilme tarihi: 8 Ocak 2022, <https://www.reuters.com/article/us-china-thailand-refugees-idUSKBN0TJ1E620151130>
- Bunbongkarn, S. (2004). "The Military and Democracy in Thailand, The Military and Democracy in Asia and The Pacific", *ANU Press*, 47-58.
- Busbarat, P. (2016) "Bamboo Swirling in the Wind": Thailand's Foreign Policy Imbalance Between China and the United States', *Contemporary Southeast Asia*, 38(2), 233-257.
- Chachavalpongpun, P. (2011). "The Necessity of Enemies in Thailand's Troubled Politics". *Asian Survey*, 51(6), 1019-1041.
- Chachavalpongpun, P. (2015). "Thailand 2015: Anxiety over the Royal Succession in the Post Coup 2014". *The Chinese-American Race for Hegemony in Asia*, (Ed: M. Torri ve N. Mocci), Università di Pavia.
- Chambers, M. R. (2000). *Explaining China's Alliances: Balancing Against Regional and Superpower Threats*. UMI Dissertation Services.
- Chambers P. (2004). "U.S.-Thai Relations After 9/11: A New Era in Cooperation?" *Contemporary Southeast Asia*, 26(3), 460-479.
- Chambers P. (2016). "Under the Boot: Military-Civil Relations in Thailand since the 2014 Coup", *Southeast Asia Research Centre (SEARC) Working Paper Series No. 187*, 1-22.
- Chambers P. ve Waitoolkiat N. (2016). "The Resilience of Monarchized Military in Thailand", *Journal of Contemporary Asia*, 46(3), 425-444.
- Chambers P. ve Waitoolkiat N. (2020). "Faction Politics in an Interrupted Democracy: The Case of Thailand", *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 39(1),1-23.
- Cheng, Y. L. ve Lee, J. W.C. (2016), "The Kra Isthmus Canal: A New Strategic Solution for China's Energy Consumption Scenario?", *Environmental Management*, 57(1),1-20.
- Chien-peng, C. (2004). "Southeast Asia-China Relations: Dialectics of "Hedging" and "Counter-Hedging"", *Southeast Asian Affairs*, 35-53.
- Choi, J. (2005). "Economic Crisis, Poverty, and the Emergence of Populism in Thailand", *Journal of International And Area Studies*, 12(1), 49-59.
- Connors, M. K. (2007). *Democracy and National Identity in Thailand*, Singapore: NIAS Press.
- Er, L. P. (2018). "Thailand's Kra Canal Proposal and China's Maritime Silk Road: Between Fantasy and Reality?", *Asian Affairs An American Review*, 45(1), 1-17.
- Fitzgerald, S. (1970). "China and the Overseas Chinese: Perceptions and Policies", *The China Quarterly*, 44, 1-37.

- Freedman, A. (2007). "Consolidation or Withering Away of Democracy? Political Changes in Thailand and Indonesia", *Asian Affairs: An American Review*, 33(4),195-216
- Goh, E. (2005). *Meeting the China Challenge: The U.S. in Southeast Asian Regional Security Strategies*, Washington DC: East West Center.
- Goh E. (2006). *Understanding "Hedging" in Asia-Pacific Security*, PacNet, 43, 1–2.
- Goh, E. (2007), "Southeast Asian Perspectives on the China Challenge," *Journal of Strategic Studies*, 30(4),809–832.
- Han, E. (2018). "Under the Shadow of China-US Competition: Myanmar and Thailand's Alignment Choices." *Chinese Journal of International Politics*, 11(1), 81–104.
- Handel, M. I. (1990). *Weak States in the International System*, London: Frank Cass & Co. Ltd.
- Harding, A. ve Leyland P. (2011), *The Constitutional System of Thailand: A Contextual Analysis*, Hart Publishing.
- Hiebert, M. (2020). *Under Beijing Shadow: Southeast Asia's China Challenge*, Rowman & Littlefield.
- Hongtong, T. (2019). Govt Mulls End of Fast Train Plan Massive Construction Costs Repel Investors. Elde edilme tarihi: 4 Ocak 2022, <https://www.bangkokpost.com/business/1759399/govt-mulls-end-of-fast-train-plan>
- Iyengar, R. (2015). Pakistan Plans 12,000-Strong Security Force to Safeguard Chinese Workers. Elde edilme tarihi: 14 Ocak 2022, <https://time.com/3832531/pakistan-security-force-china-workers-infrastructure-projects-corridor-12000/>
- Jennings, R. (2021). China's Diversion of Upstream Mekong Flows Seen Drying Up Southeast Asia, Voice of America News. Elde edilme tarihi: 08 Şubat 2022, <https://www.voanews.com/east-asia-pacific/chinas-diversion-upstream-mekong-flows-seen-drying-southeast-asia>
- Kang, D. (2007). *China Rising: Peace, Power, and Order in East Asia*, New York: Columbia University Press
- Koga, K. (2018). "The Concept of "Hedging" Revisited: The Case of Japan's Foreign Policy Strategy in East Asia's Power Shift", *International Studies Review*, 20(4), 633–660.
- Kongkirati, P. (2018). "Haunted Past, Uncertain Future: The Fragile Transition to Military-Guided Semi-Authoritarianism in Thailand", *Southeast Asian Affairs*, 363-376
- Kongkirati, P. ve Kanchoochat V. (2018). "The Prayuth Regime: Embedded Military and Hierarchical Capitalism in Thailand." *TRaNS: Trans-Regional and National Studies of Southeast Asia*, 6(2), 279–305.
- Korolev, A. (2016). "Systemic Balancing and Regional Hedging: China–Russia Relations", *The Chinese Journal of International Politics*, 9(4), 375–397.
- Kulabkaew, K. (2009). "Sino-Thai Relations during the Thaksin Administration (2001-2006)", *Journal of the Graduate School of Asia-Pacific Studies*, 17, 91–92
- Kuik C. (2008). "The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China", *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*,30(2), 159–185.
- Kuik, C. (2016). "How Do Weaker States Hedge? Unpacking Asean States' Alignment Behavior Towards China," *Journal of Contemporary China*, 25(100), 500–514.
- Lai, X. (2017). *Xīn shìjì zhī chū zhōnggòng yǔ tàiguó guānxi zhī yánjiū (21. Yüzyılda Çin ve Tayland Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Araştırma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ulusal Chengchi Üniversitesi
- Li, K. (2017). "Cóng tàiguó de jiăodù kàndài "tàiguó yàn huá qíngxù (Tay Toplumunda Çin'e Yönelik Olumsuz Tepkiler: Tay Perspektifi)", *Guójì yánjiū zázhi (Uluslararası Çalışmalar Dergisi)*,7(2), 273-292.
- Luo, X. ve Cai M. ve Wang, L. (2015). "Zhōng tài lishǐ (Çin-Tay tarihi)", *Lìshǐ xué yánjiū (Tarihsel Araştırma)*, 3,1-7.
- Mansfield, Mike (1976). *Postwar Southeast Asia, A Search for Neutrality and Independence: A Report*, US Government Printing Office.
- McCargo, D. ve Saowene, T.A. (2019). "Thailand's 2019 Elections: A State of Democratic Dictatorship?", *Asia Policy*, 14(4), 89–106
- Murphy, A. (2010). 'Beyond Balancing and Bandwagoning: Thailand's Response to China's Rise', *Asian Security*, 6(1), 1-27.
- Nanuam, W. (2020). No US base in Thailand: Apirat. Elde edilme tarihi: 14.01.2022, <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1948120/no-us-base-in-thailand-apirat>
- Neher, C. D. (1992). "Political Succession in Thailand", *Asian Survey*, 32(7), 585-605.
- Nelson, M. H. (2011). "Thailand's Legitimacy Conflict Between the Red Shirt Protesters and the Abhisit Government: Aspects of a Complex Political Struggle", *Sicherheit & Frieden*, 29(1), 14-18.

- Ngew, C. B. (2019). "The Five Areas of Connectivity Between Malaysia and China: Challenges and Opportunities", *The Belt And Road Initiative: Asean Countries' Perspectives*, (Ed: Y. Yang ve F. Li), World Scientific, 117-140.
- Nikkei Asian Review (2015). Thai Leader Emphasizes Equal Distance from Japan, China. Elde edilme tarihi: 19.11.2021, <https://asia.nikkei.com/Politics/Thai-leader-emphasizes-equal-distance-from-Japan-China>
- Organski, A.F.K (1958), *World Politics*, Alfred A. Knopf.
- Pantucci, R. (2015). Guóji Zònghéng: Wéiwú'ěr Rén Yǔ Màngǔ Bàozhà Àn (Uluslararası Yönler: Uygurlar ve Bangkok Bombalamaları). Elde edilme tarihi: 15 Eylül 2021, https://www.bbc.com/zhongwen/simp/world_outlook/2015/09/150911_world_outlook_uighurs
- Parameswaran, P. (2015). Did Thailand Just Approve a New US Aircraft Basing Request?. Elde edilme tarihi 22 Haziran 2021, <https://thediplomat.com/2015/05/did-thailand-just-approve-a-new-us-aircraft-basing-request/>
- Park, J. (2011). "The US-led Alliances in the Asia-Pacific: Hedge Against Potential Threats or An Undesirable Multilateral Security Order?", *The Pacific Review*, 24:2, 137-158.
- Peck, G. (2019). Final Election Results Leave Thailand Divided. Elde edilme tarihi: 18 Şubat 2022, <https://thediplomat.com/2019/05/final-election-results-leave-thailand-divided/>
- Piratorn P. ve Jiranuwat S. (2021). "Thailand's Perception and Strategy toward China's BRI Expansion: Hedging with Cooperating", *The Chinese Economy*, 54(1), 69-77.
- Prasirtsuk, K. (2010). "Thailand in 2009: Colored by Turbulence," *Asian Survey*, 50(1), 203-210.
- Prasirtsuk, K. (2017). "An Ally at the Crossroads: Thailand in the US Alliance System", *Comparing US Alliances in the 21st Century*, (Ed: M. Wesley), ANU Press, 115-132.
- Pongsudhirak, T. (2014). "Thailand: The Coup and its Consequences", *Council for Security Cooperation in the Asia Pacific*, 45-48.
- Pongsudhirak, T. (2015). Bangkok Blast Erupts from Poor Diplomacy, Transnational Crime. Straits Times. Elde edilme tarihi: 17 Ocak 2022, <https://www.asiaone.com/bangkok-blast-erupts-poor-diplomacy-transnational-crime>
- Poonkham, J. (2022). *A Genealogy of Bamboo Diplomacy: The Politics of Thai Détente with Russia and China*. ANU Press.
- Putz (2015). Thailand Deports 100 Uyghurs to China. Elde edilme tarihi: 25 Ocak 2022, <https://thediplomat.com/2015/07/thailand-deports-100-uyghurs-to-china/>
- Rampton, R. ve Mohammed A. (2015). Obama Ends Freeze on U.S. Military Aid to Egypt. Elde edilme tarihi: 15 Ekim 2021, <https://www.reuters.com/article/us-usa-egypt-military/obama-ends-freeze-on-u-s-military-aid-to-egypt-idUSKBN0MR2GR20150401>
- Sawasdiapakdi, P. (2021). "Thailand's Engagement with China's Belt and Road Initiative: Strong Will, Slow Implementation", *Asian Perspective*, 45(2), 349-374.
- Selway, J. (2020). Why Thailand's Top Court Just Dissolved a Political Party. Elde edilme tarihi: 05 Kasım 2021, <https://www.washingtonpost.com/politics/2020/03/09/why-thailands-top-court-just-dissolved-political-party/>
- Shen, K. (2002). *Shǐ Tàì Èrshí Nián (Tayland'ın Yirmi Yılı)*. Táiběi: Táiwān Xuéshēng Shūjú (Taipei: Tayvan Öğrenci Kitabevi).
- Sinpeng, A. (2021). *Opposing Democracy in the Digital Age*, University of Michigan Press.
- SIPRI (2021). Arms Exports to Thailand 2016-2021. (15.02.2022) https://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php
- Sombatpoonsiri, J. (2020). Two Thailands: Clashing Political Orders and Entrenched Polarization. Elde edilme tarihi: 19 Aralık 2021, <https://carnegieendowment.org/2020/08/18/two-thailands-clashing-political-orders-and-entrenched-polarization-pub-82438>
- Sophal, S. (2021). Biden's National Security Strategy: Why Thailand and the Philippines are off the Radar. Elde edilme tarihi: 12 Aralık 2021, <https://southeastasiaglobe.com/us-thailand-philippines-relations/>
- Storey, I. (2008). "Conflict in the South China Sea: China's Relations with Vietnam and the Philippines", *Asia-Pacific Journal—Japan Focus*, 6(4), 1-10.
- Storey, I. (2011). *ASEAN and the Rise of China*, Routledge

- Storey, I. (2015). "Thailand's Post-Coup relations with China and America: More Beijing, Less Washington", *Singapore: ISEAS, Trends in Southeast Asia*, 20,1-27.
- Sulong, R. S. (2012). "The Kra Canal and Southeast Asian Relations," *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 31(4), 109-125.
- Tejapira, K. (2020). "A Tick on the Dragon's Back: How Siam Bonded itself to China's Political and Economic Supply Chains", *Situations: Cultural Studies in the Asian Context*, 13(1), 5-30.
- The National Security Strategy of the USA (2006). (25.12.2021) <https://www.comw.org/qdr/fulltext/nss2006.pdf>
- Thepumpant, P. (2020). Thailand Scraps China-led Project to Blast Open Mekong River. Elde edilme tarihi: 11 Ocak 2022, <https://www.reuters.com/article/us-thailand-china/thailand-scraps-china-led-project-to-blast-open-mekong-river-idUSKBN1ZZ1T6>
- Tran, P. T. ve Vieira, A. V. G. ve Ferreira-Pereira, L. C. (2013). "Vietnam's Strategic Hedging vis-à-vis China, The Roles of the European Union and Russia", *Revista Brasileira de Política Internacional*, 56(1), 163-182.
- Thongsrinuch, J. (2016). *Four Decades of Thailand's Foreign Economic Policy towards China: Policies Factors and Recommendations*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Thammasat University.
- Turan. İ. (2020). *Çin'in Enerji Güvenliği Politikası: Kuşak Yol İnisiyatif ve Avrasya'da «Yeni Büyük Oyun*, Nobel.
- Tunsjo, O. (2010). "Hedging against Oil Dependency: New Perspectives on China's Energy Security Policy," *International Relations*, 24(1), 25-45.
- Tsunekawa, J. (2009). *The Rise of China: Responses from Southeast Asia and Japan*, National Institute for Defense Studies.
- Ufen, A. (2008). "Political Party and Party System Institutionalization in Southeast Asia: Lessons For Democratic Consolidation in Indonesia, the Philippines and Thailand", *Pacific Review*, (21)3, 327-350.
- US Department of State (2021). Remarks at the Mekong-U.S. Partnership Track 1.5 Policy Dialogue Opening Plenary. (21.02.2022) <https://www.state.gov/remarks-at-the-mekong-u-s-partnership-track-1-5-policy-dialogue-opening-plenary/>
- Weitz, R. (2001). "Meeting the China Challenge: Some Insights from Scenario-Based Planning", *The Journal of Strategic Studies*, 24(3), 19-48.
- Wetterhahn, R. (2002). *The Last Battle: The Mayaguez Incident and the End of the Vietnam War*, Plume.
- WITS (2022). World Integrated Trade Solution. (18.01.2022) <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/THA/Year/2015/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country>
- Xinhua (2017). Yànyǔ zhòng de "jiā hé wànshì xīng" (Huzurlu bir aile zenginleştirir). (21.02.2022) http://www.xinhuanet.com/2017-01/30/c_1120393307.htm
- Xinhua (2022). Thailand's foreign trade up 23.1 pct in 2021. (10.02.2022) <http://www.xinhuanet.com/english/asiapacific/20220121/8da85b332d61434583eb9fa70de0634f/c.html>
- Yeo, M. (2020). Thai Submarine Purchase Hits Rough Seas, Elde edilme tarihi: 11 Ocak 2022, <https://www.defensenews.com/naval/2020/08/28/thai-submarine-purchase-hits-rough-seas/>
- Yi, F. ve Zhijun G. ve Wanjun J. (2019). "Patterns and Characteristics of Chinese Contracts: an Empirical Study Across Asia", *Handbook on China and Globalization*, (Ed: H. Wang ve L. Miao), Edward Elgar Publishing.
- Yu D. ve Chen S. (2009). *Zhōng tài guānxì shǐ (Çin-Tay ilişkilerinin Tarihi)*, Běijīng: Zhōnghuá shūjú (Pekin: Zhonghua Kitap Şirketi).
- Zackari, K.H. (2021). "Photography in the History of the 14 October 1973 and the 6 October 1976 Events in Thailand", *South East Asia Research*, 29(1), 32-52.
- Zawacki, B. (2017). *Thailand: Shifting Ground Between the US and a Rising China*, London: Zed Books.
- Zhang C. (2010). "Cóng tàiguó cháojù biànciān kàn huárén de wénhuà shìyìng (Etnik Çinlilerin Kültürleşmesi Tayland'da Teochew Operası Üzerine Bir Araştırma)", *Huárén yánjiū guójì xuébào (Uluslararası Çin Araştırmaları Dergisi)*, 2(1), 51-67.
- Zhang, X. (2018). "Zhōng Tài Guānxì De Xīn Jìnzhǎn (Çin-Tay ilişkilerinde Yeni İlerleme)", *Wārēsār wīchākār phās'ā Lāa wāt'hnthrrm cīn (Çin Dili ve Kültürü Dergisi)*,5(2),19-28.
- Zhang, Y. (2020). Qīn Běijīng De Tàiguó, Wèishéme Zài Tuī Tè Shàng Dǎ Qǐ Zhōngguó Wǎngmín Què Dǎ Zhème Xiōng? (Pekin Yanlısı Tayland, Twitter'da Çinli Milliyetçilere karşı neden bu kadar şiddetli?). Elde edilme tarihi: 11 Ocak 2022, <https://www.cw.com.tw/article/5100149>

- Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó, (2021). Zhōngguó Tóng Tàiguó De Guānxì (Çin-Tayland İlişkileri), (23.01.2022), https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676932/sbgx_676936/
- Zhou, X. (1999). *Lěngzhàn hòu měiguó de dōngyà zhèngcè (1989-1997) Soğuk Savaştan Sonra ABD Doğu Asya Politikası (1989-1997)*, Táiběi: Shēng zhì wénhuà shìyè yǒuxiàn gōngsī (Taipei: Shengzhi Culture)
- Zhu G.ve Shi L. (2021). “Zhōng měi bóyì tàishì xià de tàiguó nánhǎi zhèngcè (Çin ve ABD Oyunu Altında Tayland’ın Güney Çin Denizi Politikası)”, *Nányà dōngnányà yánjiū (Güneydoğu Asya Çalışmaları)*, 5, 80-93.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).